INTERDIOCESAAN THEOLOGISCH INSTITUUT
MARIA MOEDER VAN DE KERK

STUDIEGIDS

2026/2027

Locatie Heiloo

Hoogeweg 65
1851 PJ Heiloo

Tel. 072-5051288

Uitgegeven door:
Interdiocesaan Instituut ‘Maria Moeder van de Kerk’
Locatie Heiloo
Juni 2026

INHOUD

Voorwoord 5
Presentatie 6
Overzicht van vakken en credits 10
Kalender voor het studiejaar 2025/2026 14
Programma Jaar I-II 16
Programma Jaar III-VI 17
Beschrijving van de vakken 18
Roosters 54
Lokaal waar het college plaatsvindt 65
Data examens 66
Werkstukken: streefdata en ontmoetingen 68
Docenten 69
Stages 71
Willibrordavonden 72
Programma voortgezette vorming 72
Baccalaureaat 73
Schriftelijke werkzaamheid 74

VOORWOORD

In het afgelopen jaar hebben we mogen ervaren dat het nieuw opgericht instituut “Maria, Moeder van de Kerk” de verwachtingen heeft waargemaakt. De vele inspanningen bleken vrucht te dragen in een goed verlopen studiejaar. De affiliatie met de Pauselijke Lateraanse Universiteit functioneert goed en we zijn dankbaar voor de goede samenwerking.

Een aantal samen georganiseerde bijeenkomsten bleken heel succesvol, zowel waar het gaat om studieuze bijeenkomsten als om bestuurlijke. Natuurlijk blijven we zoeken naar een goede en efficiënte samenwerking tussen de beide locaties in de bisdommen Roermond en Haarlem-Amsterdam. Voor het komende studiejaar is er een bijeenkomst van alle docenten van beide locaties voorzien.

Op het moment van schrijven zijn de aanmeldingsprocedures voor de priesteropleidingen in volle gang. Moge de Heer geven dat velen de roepstem van de Heer horen, opdat de Kerk steeds werkers in de wijngaard mag kennen en ons instituut zijn taak kan volbrengen, om de studie van de filosofie en de theologie te faciliteren.

Rolduc, 4 juni 2026

Dr. L.J.M. Hendriks
directeur

Dr. J.M. Tercero Simón
vice-directeur

PRESENTATIE

Het ITI Maria Moeder van de Kerk is een Centrum voor filosofisch-theologische studies ten dienste van de Rooms-Katholieke Kerk van Nederland. Het instituut beoogt de studie van de goddelijke Openbaring met de eigen methodes van de theologische wetenschap, volgens de richtlijnen van het Tweede Vaticaans Concilie en de aanwijzingen van het Leergezag van de Kerk, in dialoog met het immer geldende filosofische erfgoed, met aandacht voor de hedendaagse culturen en voor de vereisten van de nieuwe evangelisatie.

De ordening van de filosofisch-theologische studies van het instituut komt overeen met het studie-curriculum van de affiliërende Faculteit, dat gericht is op een algemene en fundamentele theologische vorming, met het oog op het behalen van de graad van het Baccalaureaat in de Theologie (*Baccalaureatus in Theologia*).

Aan de vakken, werkcolleges, werkstukken, de scriptie en de stages worden credits toegekend volgens het *European Credit Transfer System* (ECTS). Eén credit beantwoordt daarbij aan 25 werkuren (colleges, zelfstudie en verwerking, examenvoorbereiding of stage).

Het studieprogramma van het instituut is onverdeeld in tien semesters (vijf jaren), onderverdeeld in een tweejarig filosofisch programma (van 120 ECTS) en een driejarig institutioneel theologisch programma (van 180 ECTS). Met uitzondering van de menswetenschappen, dienen de strikt filosofische disciplines tenminste 72 ECTS te bedragen. Een aantal theologische disciplines kunnen al gedurende het tweejarig filosofisch programma onderwezen worden.

De disciplines van de institutionele cyclus, worden onderverdeeld, volgens de ordening van de affiliërende faculteit, in: fundamentele disciplines, aanvullende disciplines, werkcolleges en schriftelijke werkstukken.

Gewone studenten zijn zij die voor hun aanname een diploma hebben dat toegang geeft tot de universiteiten in Nederland of in het eigen land van herkomst, en de bedoeling hebben om alle cursussen bij te wonen die voorzien zijn in het studieprogramma en de bijbehorende examens, met het oog op het behalen van het Baccalaureaat in de Theologie.

Van de studenten die toegelaten willen worden tot het vijfjarig filosofisch-theologisch curriculum wordt vereist: een verklaring omtrent het morele leven door de parochiepriester; dat examens worden afgelegd; een voldoende kennis van de Latijnse taal en van het klassiek Grieks (anders dient men cursussen voor deze talen te volgen) en voldoende kennis en beheersing van een van de volgende moderne talen correct te kunnen lezen: Engels, Duits, Italiaans, Spaans of Frans.

Iedere student is gehouden de lessen te bezoeken en de examens af te leggen van de cursussen zoals die door het studieprogramma zijn voorzien. Het bezoeken van lessen is slechts toegestaan aan wie ingeschreven is in het instituut en is verplicht.

Bij een gunstige vooropleiding of indien onderdelen van het curriculum in een eerder stadium of op een andere plaats reeds zijn geabsolveerd, kunnen *vrijstellingen* worden verleend. Deze verleent de directeur of de vicedirecteur in overleg met de docent(en) van het betreffende vakgebied. Vrijstellingen dienen te worden goedgekeurd door de Pauselijke Lateraanse Universiteit.

Aan de gewone studenten die alle examens hebben behaald die voorzien zijn in het curriculum behorende bij de affiliatie met de PUL (minimaal 300 ECTS), wordt toegestaan om het examen af te leggen voor het *behalen van de academische graad van het Baccalaureaat in de Theologie*.

Het berekenen van de *afsluitende beoordeling* (op dertig, met tientallen) gebeurt door weging van 5/6 van het eindpunt met het gemiddelde cijfer van de examens van het curriculum, en van 1/6 met het gemiddelde van het punt dat werd toegekend aan de scriptie en het punt dat werd toegekend aan de mondelinge toets.

ACADEMISCHE AUTORITEITEN

Grootkanselier
Z.E. Kard. Baldassare Reina

Rector Magnificus
Z.H.E. Mgr. Alfonso V. Amarante, C.Ss.R.

Decaan
Prof. dr. Angelo Lameri

Moderator
Z.H.E. Mgr. dr. Johannes W.M. Hendriks

Directeur
Dr. Lambert J.M. Hendriks

Vicedirecteur
Dr. José M. Tercero Simón

DEELNEMENDE PRIESTEROPLEIDINGEN

GROOTSEMINARIE ROLDUC

Heyendallaan 82
www.rolduc.nl/seminarie

Rector
Dr. Lambert J.M. Hendriks

GROOTSEMINARIE REDEMPTORIS MATER ROERMOND

Blankenberg 1, 6267 NN Cadier en Keer
www.redemptorismaterroermond.nl

Rector
Miguel Ángel Pascual Coello

GROOTSEMINARIE SINT WILLIBRORD

Hoogeweg 65, 1851 PJ Heiloo
www.willibrordseminarie.nl

Rector
Lic. Jeroen C.J. de Wit

GROOTSEMINARIE REDEMPTORIS MATER HAARLEM-AMSTERDAM

Paadje 22, 1733 NE Nieuwe Niedorp
www.redemptorismateramsterdam.nl

Rector
Lic. Luc D. Georges

DICASTERIUM
DE CULTURA ET EDUCATIONE

DICASTERIUM DE CULTURA ET EDUCATIONE, attentis litteris postulatoriis ab Em.mo Magno Cancellario Universitatis Pontificiæ Lateranensis legitime præsentatis; perspectis favorabilibus sententiis Ordinariorum locorum atque Conferentiæ Episcoporum Nederlandensis ad normam art. XI *Instructionis de Affiliatione Institutorum Studiorum Superiorum* Congregationis de Institutione Catholica (de Studiorum Institutis) die VIII mensis Decembris a.D. MMXX editæ; re undique perpensa ac collatis consiliis cum iis quorum interest, ad normam art. LXIII §I Constitutionis Apostolicæ *Veritatis gaudium* necnon art. X §I memoratæ *Instructionis:*

Institutum
Mariam Matrem Ecclesiæ
in *Kerkrade* ac *Heiloo* nationis Nederlandiæ civitatibus situm

hoc Decreto canonice erigit et ad normam art. X §II memoratae *Instructionis* eidem Instituto personalitatem iuridicam publicam canonicam concedit, simulque idem

Facultati Teologiæ
Universitatis Pontificiæ Lateranensi

affiliat affiliatumque declarat ad **quinquennium experimenti gratia** ex primo cyclo constans, ad academicum gradum scilicet Baccalaureatus in Theologia per Facultatem affiliantem consequendum, sub ductu et vigilantia eiusdem Facultatis positum; servatis peculiaribus Statutis ab hoc Dicasterio approbatis; ceteris servatis de iure servandis; contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Datum e Civitate Vaticana, ex ædibus eiusdem Dicasterii, die XIV mensis Ianuarii, a. D. MMXXV.

Iosephus T. Card. De Nandaş-
PRÆFECTUS

+Iacobus Cacior Ggori
A SECRETIS

Prot. N. 00070/2025 – 1480/2023

OVERZICHT VAKKEN EN CREDITS

FILOSOFISCH EN THEOLOGISCH CURRICULUM BEHORENDE BIJ DE AFFILIATIE MET DE PUL:

	ECTS
00A10 Studie- en onderzoeksmethodiek	1
01A02 Geschiedenis van de antieke filosofie	3
01A04 Geschiedenis van de middeleeuwse filosofie	3
01B15 Geschiedenis van de moderne filosofie	5
01B17 Geschiedenis van de hedendaagse filosofie	5
02A01 Inleiding in de filosofie	3
02A10 Filosofische logica	5
02A12 Kenleer	5
02A15 Natuurfilosofie I. Kosmologie	5
02A16 Natuurfilosofie II. Antropologie	5
02B20 Metafysica	6
02B21 Natuurlijke godsleer	6
02B10 Filosofische ethiek	6
02A11 Wetenschapsfilosofie	3
02A13 Godsdienstfilosofie	3
02B90 Politieke filosofie	3
90B90 Godsdienstpedagogie	3
15A30 *Werkcollege filosofie I*	3
15A35 *Werkstuk filosofie I*	2
15B30 *Werkcollege filosofie II*	3
15B35 *Werkstuk filosofie II*	2
03A01 Persoonlijke bijbellezing	3
00B01 Nieuwtestamentisch Grieks	5
03C10 Inl. OT I. Inleiding Heilige Schrift	1,5
03C14 Inl. OT II. Historische boeken	3
03C15 Inl. OT III. Profeten	3
03C16 Inl. OT IV. Psalmen	1,5
03C21 Inl. NT I. Synoptische evangelies I	3
03C22 Inl. NT II. Corpus Iohanneum I	3
03C23 Inl. NT III. Corpus Paulinum I	3
03D11 Exegese OT I. Pentateuch	3
03D01 Exegese OT II. Capita selecta Gen 12-35	1,5
03D02 Exegese OT III. Deuteronomistisch geschiedwerk	1,5
03E12 Exegese OT IV. Wijsheidsliteratuur	1,5
03D12 Exegese OT V. Psalmen	1,5
03E04 Exegese OT VI. Hooglied	3
03D13 Exegese OT VII. Profeten I	1,5
03E13 Exegese OT VIII. Profeten II	3
03D21 Exegese NT I. Synoptische evangelies II	3

03D22 Exegese NT III. Corpus Paulinum II	3
03D23 Exegese NT II. Corpus Iohanneum II	3
03E24 Exegese NT IV. Handelingen der apostelen	3
03E25 Exegese NT V. Apocalyps	3
04A10 Inl. christelijk geloven I. Catechismus Katholieke Kerk	3
04A15 Inl. christelijk geloven II. Kerkelijke documenten I	3
04B15 Kerkelijke documenten II	3
04B10 Fundamentele theologie	6
04E50 Theologie van de oecumene	3
05C10 Algemene sacramententheologie	3
05C15 Sacramententheologie I. Doopsel en vormsel	1,5
05E16 Sacramententheologie II. Biecht en ziekenzalving	1,5
05E17 Sacramententheologie III. Wijding	1,5
05D15 Sacramententheologie IV. Eucharistie	3
05C20 Dogmatiek I. Scheppingsleer	6
05D20 Dogmatiek II. Genadeleer	3
05D40 Dogmatiek III. Eschatologie	3
05D50 Dogmatiek IV. Christologie	6
05D60 Dogmatiek V. Triniteitsleer	6
05E40 Dogmatiek VI. Ecclesiologie	6
05E55 Dogmatiek VII. Mariologie	3
06A05 Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit I	3
06A06 Getijdengebed	2
06E05 Spirituele theologie	6
06C20 Fundamentele moraaltheologie	6
06C30 Speciale moraaltheologie I. Huwelijk	3
06C50 Sociale leer van de Kerk	5
06D40 Speciale moraaltheologie II. Bioethiek	3
06D50 Speciale moraaltheologie III. Sacramentele moraal	3
06E36 Speciale moraaltheologie IV. Sociale moraal	3
07E10 Algemene pastoraaltheologie	3
07E11 Speciale pastoraaltheologie I	1,5
07E12 Speciale pastoraaltheologie II: pastoraal gesprek	1,5
07E20 Homiletiek	3
08B03 Inleiding tot de liturgie	3
08A01 Het liturgische jaar	3
08C07 Liturgie van doopsel en vormsel	1,5
08E05 Liturgie van de Eucharistie	3
09A10 Archeologie en kunstgeschiedenis	3
09C10 Kerkgeschiedenis I. Oudheid	3
09C11 Kerkgeschiedenis II. Patristiek	6
09D22 Kerkgeschiedenis III. Middeleeuwen	3
09E24 Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd	3
09E26 Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd	3
09D20 Kerkgeschiedenis VI. Der Nederlanden	3
10C10 Canoniek recht I. Algemene inleiding en strafrecht	3

10D03 Canoniek recht II. Het volk Gods	3
10E05 Canoniek recht III. Verkondigings- en heiligingstaak	3
10E07 Canoniek recht IV. Huwelijksrecht	3
10E09 Canoniek recht V. Pastorale cursus	1,5
16C30 *Werkcollege theologie I*	3
16C35 *Werkstuk theologie I*	2
16D30 *Werkcollege theologie II*	3
16D35 *Werkstuk theologie II*	2
Aanvullende cursus theologie	1,5
	300

Aanvullende vakken filosofie, theologie en overige vakken

00H01 Latijn I	6
00H02 Latijn II	6
00H03 Grieks I	6
00H30 Algemene geschiedenis	6
00S10 Hebreeuws	6
00S85 Moderne talen: Italiaans, Spaans…	6
02S20 Wijsgerige esthetiek	3
02S21 Inleiding tot de *Summa contra gentiles*	2
02S23 Hegel: Het wezen van de filosofische kritiek	1,5
03S30 Bijbelse theologie	1,5
03S31 Judaica	2
03S32 De joodse feesten in de Bijbel	1,5
03S33 Intertestamentaire literatuur	1,5
03S34 Maaltijden in het vroegere christendom	3
03S35 De Targoems - Aramese vertalingen van de Bijbel	1,5
03S36 Het leraarschap van Jezus	3
03S37 Brieven van Paulus	2,5
04S40 De niet-christelijke godsdiensten en het christendom	3
04S41 Theo.-fil. denken van Ratzinger/Benedictus XVI	3
04S42 Dialoog christelijke geloof en natuurwetenschap	3
04S43 Invloedrijke theologen uit de 20ste eeuw	3
05S50 De engelen	2
05S51 Maria in de leer van sint Johannes Paulus II	1,5
06S60 Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II	3
06S61 Veritatis splendor	3
06S62 Het leergezag over de seksuele moraal	2
06S63 Theologie van het lichaam	1,5
06S64 Theologale moraal	3
06S65 Gender-ideologie	1,5
06S66 Bijbel en moraal	1,5
06S68 Spiritualiteit van huwelijk en gezin	3
06S69 Het leergezag over huwelijk en gezin	3
06S70 Huwelijk en gezin – Paus Franciscus	1,5
08S80 Liturgische bediening (capita selecta)	1,5
08S81 Liturgische praktijk	2

09S90 Christus bij de Kerkvaders	3
09S91 De invloed van secularisme en nihilisme op de westerse kunst	3
09S92 Inleiding in leven en denken van Augustinus van Hippo	1,5
09S93 Middeleeuwse kunst. Het christendom promotor van cultuur	3
09S94 De zoektocht naar God in de hedendaagse kunst	3
09S95 De Kerk als lichaam van Christus bij de Kerkvaders	1,5
09S96 'Genade' bij de kerkvaders	1,5
09S98 De icoon van Christus	3
11S11 Psychologie	2
11S12 Vergadertechniek	1
11S13 Communicatietraining	2
11S14 Cultuurfilosofie	3
11S15 Catechetiek	3
11S16 Pastorale psychologie	1,5
11S17 Didactiek	3
11S18 Etiquette	1,5
91S10 Muziekrepertoire	2
91S11 Muziektheorie en zangles	2
91S13 Muzikale vorming en liturgische zang I	3
91S14 Muzikale vorming en liturgische zang II	3
97S25 Management en vergadering	1
97S30 Het celibaat van de priester	1,5

Werkcolleges filosofie en theologie

Tekstanalyse filosofie	3
Apologetische thema's	3
Thomas van Aquino's *De ente et essentia*	2
De zaak Galileo Galileï	1,5
De evolutieleer	1,5
Aristoteles' *Ethica nicomachea*	3
Wat is dat – Verlichting?	1,5
De filosofie van K. Wojtyła	3
De beide Petrus-brieven	3
Het boek Genesis	1,5
Morele vraagstukken	1,5
Passieverhalen	3
Grote theologen uit de Patristiek en de Middeleeuwen	3
Geloofsgetuigen in de Lage Landen	2
Kerkleraren	3
Canoniek recht: actuele thema's	2
Bijbel en moraal	1,5
Israël in de Romeinenbrief	1,5
Gezins- en bevolkingssociologie	1,5
Intertextualiteit en Bijbel	1,5
Het deuteronomistisch geschiedwerk	1
Hagiologie	1,5

KALENDER VOOR HET STUDIEJAAR 2025/2026

2026

Wijzigingen en aanvullingen voorbehouden.

Wo	16-09	Begin colleges
Do	24-09	1e inleverdatum werkstukken
Vr	25-09	Laatste dag inleveren jaarverslag stage
Do	01-10	2e inleverdatum werkstukken
Vr	02-10	Baccalaureaatsexamen
Ma	05-10	Willibrordlezing
Di	20-10	Na de colleges herfstvakantie t/m zo. 25-10
Do	29-10	Symposium in Utrecht (100 jaar p. Elders stichting)
Za	31-10	10.30 uur Diakenwijding
Za	07-11	Sint-Willibrord
Ma	09-11	Willibrordlezing
Di	10-11	3e inleverdatum werkstukken
Vr	20-11	Inleveren werkplan en logboek bij de stagecoördinator
Ma	07-12	Willibrordlezing
Di	08-12	Maria Onbevlekte Ontvangenis; collegevrij
Di	15-12	4e inleverdatum werkstukken
Vr	18-12	Na middaggebed begin kerstvakantie

2027

Ma	04-01	Begin studie- en examenperiode
Ma	11-01	Begin examenperiode
Do	28-01	Na laatste examen vrij (t/m zo. 31-01)
Vr	29-01	11.15 uur Docentenvergadering
Ma	01-02	BHV-cursus; collegevrij
Di	02-02	Blokcolleges in Rolduc (t/m vr. 05-02)
Ma	08-02	Willibrordlezing
		Blokcolleges in Nieuwe Niedorp (t/m vr. 12-02)
Ma	15-02	Begin gewone colleges tweede semester
Ma	01-03	Willibrordlezing
Vr	19-03	Sint Jozef; collegevrij
Za	20-03	Herexamens voor deze datum afgesloten
Do	25-03	Witte Donderdag; collegevrij
Vr	26-03	Goede Vrijdag; collegevrij
Zo	28-03	Pasen (na de Eucharistie begin paasvakantie t/m zo 04-04)
Ma	05-04	Maria-Boodschap; collegevrij
Ma	12-04	Willibrordlezing
Za	17-04	Gebedsdag
Za	24-04	Bedevaart Bisdom Haarlem-Amsterdam
Ma	03-05	Willibrordlezing

Do	06-05	Hemelvaart van de Heer; collegevrij
Ma	17-05	Tweede Pinksterdag; collegevrij
Za	22-05	10.30 uur Priesterwijding
Do	27-05	Sacramentsdag; collegevrij
Vr	28-05	Laatste college dag
Ma	31-05	Begin studie- en examenperiode
Ma	07-06	Begin examenperiode
Vr	25-06	11.15 uur Docentenvergadering
Za	26-06	Afsluiting studiejaar
Za	03-07	Laatste mogelijkheid herexamens in juli

PROGRAMMA JAAR I-II

00B01 Nieuwtestamentisch Grieks	5	M. TOL
00H01 Latijn I	3	M. TOL/A. MORENO
00H02 Latijn II	3	M. TOL/A. MORENO
00H03 Grieks I	3	M. TOL/A. MORENO
00H30 Algemene geschiedenis	6	A. MORENO
01A02 Geschiedenis van de antieke filosofie	3	J. VIJGEN
01A04 Geschiedenis van de middeleeuwse filosofie	3	J. VIJGEN
02A01 Inleiding in de filosofie	3	J. VERBURGT
02A13 Godsdienstfilosofie	3	M. CAVAGNARO
02A15 Natuurfilosofie I. Kosmologie	5	J. VIJGEN
02A16 Natuurfilosofie II. Antropologie	5	J. VERBURGT
02B90 Politieke filosofie	3	M. CAVAGNARO
03A01 Persoonlijke bijbellezing	3	J. TERCERO
03E04 Exegese OT VI. Hooglied	3	J. ALBEZA
04B15 Kerkelijke documenten II	3	M. AGIUS
04S42 Dialoog christelijke geloof en natuurwetenschap	3	R. JAHAE
06S60 Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II	3	G. BRUGGINK
06S61 Veritatis splendor	3	E. KISSBOAT
08A01 Het liturgische jaar	3	S. MARCANTOGNINI
09S98 De icoon van Christus	3	T. RICO MARTÍNEZ
11S18 Etiquette	1,5	G. BRUGGINK
15A30 *Werkcollege filosofie:* Wat is dat – Verlichting?	1,5	J. VERBURGT
15A35 *Werkstuk filosofie I*	2	
15B35 *Werkstuk filosofie II*	2	
91S10 Muziekrepertoire	3	A. RODRÍGUEZ
91S11 Zangles	2	L. TABORA
91S13 Muzikale vorming en liturgische zang I	3	A. RODRÍGUEZ
97S25 Management en vergadering	1	MEERDERE DOCENTEN

PROGRAMMA JAAR III-VI

00S10 Hebreeuws	3	A. CANNEGIETER
02B20 Metafysica	6	J. VIJGEN
03C14 Inl. OT II. Historische boeken	3	R. GOUW
03C16 Inl. OT IV. Psalmen	1,5	R. GOUW
03D11 Exegese OT I. Pentateuch	3	B. KOET
03D12 Exegese OT V. Psalmen	1,5	R. GOUW
03E04 Exegese OT VI. Hooglied	3	J. ALBEZA
04E50 Theologie van de oecumene	3	C. VAN VLIET
04S43 Invloedrijke theologen uit de 20ste eeuw	3	C. VAN VLIET
05D15 Sacramententheologie IV. Eucharistie	3	S. MARCANTOGNINI
05D20 Dogmatiek II. Genadeleer	3	A. VAN DEN HOUT
05D40 Dogmatiek III. Eschatologie	3	A. VAN DEN HOUT
05E16 Sacramententheologie II. Biecht en ziekenzalving	1,5	G.J. PAIMPILLIL
05E55 Dogmatiek VII. Mariologie	3	M. GRĄDZKI
06E36 Speciale moraaltheologie IV. Sociale moraal	3	G. RIZZO
06S64 Theologale moraal	3	J. TERCERO
07E11 Speciale pastoraaltheologie I	1,5	J. DE WIT
07E12 Speciale pastoraaltheologie II: pastoraal gesprek	1,5	J. DE WIT
07E20 Homiletiek	3	L. GEORGES
09E24 Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd	3	P. HAMANS
09E26 Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd	3	P. HAMANS
09S96 ‘Genade’ bij de kerkvaders	1,5	E. BRUSSEE
10C10 Canoniek recht I. Algemene inleiding en strafrecht	3	M. AGIUS
11S18 Etiquette	1,5	G. BRUGGINK
16D30 *Werkcollege theologie*: hagiologie II	1,5	M. LINDEIJER
16C35 *Werkstuk theologie I*	2	
16D35 *Werkstuk theologie II*	2	
91S10 Muziekrepertoire	3	A. RODRÍGUEZ
91S11 Zangles	2	L. TABORA
97S25 Management en vergadering	1	MEERDERE DOCENTEN

BESCHRIJVING VAN DE VAKKEN

In het nu volgende overzicht volgt een uitgebreide beschrijving van de vakken die in dit studiejaar gegeven worden. De vakken zijn gerangschikt op nummer en vervolgens alfabetisch op letter.

00B01 Nieuwtestamentisch Grieks

Docent: LIC. M. TOL-CORTRIGHT

Uitbreiding en verdieping van de kennis van het Nieuwtestamentisch Grieks.

Verplichte literatuur:
CH. BOUTER, *Cursus N.T.-Grieks voor gevorderden*, ISBN 9781291553741.
D. HARTING, *Grieks-Nederlands handwoordenboek op het Nieuwe Testament*, Importantia Publishing, Dordrecht, ISBN 9789057192401.
J. NUCHELMANS en G.F. DIERCKS, *Tirocinium Graecum*, 20e druk, Houten 2000; *Kleine Griekse grammatica*, samengesteld door J. NUCHELMANS. Met medewerking van G.F. DIERCKS en J. PENNOCK, Houten 1994.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

00H01 Latijn I

Docent: LIC. M. TOL-CORTRIGHT EN LIC. A. MORENO QUIRÓS

Doelstelling van deze cursus is de student vertrouwd te maken met de grondbeginselen van het Latijn, zodat hij in staat zal zijn eenvoudige teksten te vertalen. In deze cursus voor beginners wordt de vormleer behandeld.
Achtereenvolgens zullen van de grammatica aan bod komen: het nomen (substantiva en adjectiva, numeralia, pronomina, adverbia) en het verbum (vervoeging van de vier conjugaties, deponentia, onregelmatige verba). De studie van de grammatica gaat vergezeld van het maken van oefeningen: het vertalen van eenvoudige Latijnse zinnen in het Nederlands van de lessen 1 t/m 45 van het Handboek voor Kerklatijn. Over de bestudeerde stof wordt regelmatig een toets afgenomen.

Literatuur:
C. COPPENS e.a., *Handboek voor Kerklatijn. Grammatica en Vocabularium,* Vereniging voor Latijnse Liturgie – Brepols, Turnhout, 1985, pp. 7-119.
G. F. DIERCKS en B.H. STOLTE, *Tirocinium latinum*, 18e druk, Houten 1986; *Hulpboekje bij Tirocinium latinum*, samengesteld door N.H.C. VAN LOENEN. Met medewerking van G.F. DIERCKS en B.H. STOLTE, Houten 1987.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

00H02 Latijn II

Docent: LIC. M. TOL-CORTRIGHT EN LIC. A. MORENO QUIRÓS

Uitbreiding en verdieping van de kennis van het Latijn.

Literatuur:
C. COPPENS e.a., *Handboek voor kerklatijn. Grammatica en Vocabu-larium,* Vereniging voor Latijnse Liturgie – Brepols, Turnhout, 1985.
G.F. DIERCKS en N.H.C. VAN LOENEN, *Kleine latijnse grammatica*, Houten 1987.
G.F. DIERCKS en B.H. STOLTE, *Tirocinium latinum*, 18e druk, Houten 1986; *Hulpboekje bij Tirocinium latinum*, samengesteld door N.H.C. VAN LOENEN. Met medewerking van G.F. DIERCKS en B.H. STOLTE, Houten 1987.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

00H03 Grieks I

Docent: LIC. M. TOL-CORTRIGHT EN LIC. A. MORENO QUIRÓS

Een beknopte cursus Griekse grammatica. Nieuwtestamentisch Grieks lezen en vertalen.

Verplichte literatuur:
CH. BOUTER, *Cursus N.T.-Grieks voor beginners*, ISBN 9781291545715.
CH. BOUTER, *New Testament Greek for beginners*, ISBN 9781291632231.
D. HARTING, *Grieks-Nederlands handwoordenboek op het Nieuwe Testament*, Importantia Publishing, Dordrecht, ISBN 9789057192401.
J. NUCHELMANS en G.F. DIERCKS, *Tirocinium Graecum*, 20e druk, Houten 2000; *Kleine Griekse grammatica*, samengesteld door J. NUCHELMANS. Met medewerking van G.F. DIERCKS en J. PENNOCK, Houten 1994.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

00H30 Algemene geschiedenis

Docent: Lic. A. MORENO QUIRÓS

De cursus geeft een overzicht van de geschiedenis van de prehistorie tot de huidige dag. Het is gericht op het bevorderen van de kritische analyse van student in de studie van de geschiedenis, de cultuur en haar vele verschijningsvormen, zoals literatuur, religie en kunst.

Literatuur:
J. CORBELLA, C. CABALLERO EN E. ALVAREZ, *Historia. Ciencias sociales*, McGraw-Hill 1995.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

00S10 Hebreeuws

Docent: DRS. A. CANNEGIETER

De cursus biedt een grammaticale inleiding in het Bijbels Hebreeuws, de taal waarin het grootste deel van het Oude Testament is geschreven. Tijdens de hoor- en werkcolleges worden het schrift, de vorm- en klankleer en de syntaxis van het Bijbel Hebreeuws behandeld. Na een aantal oefeningen worden de eerste teksten uit de Biblia Hebraica gelezen en grammaticaal geanalyseerd. Het afsluitend tentamen betreft de behandelde delen van de grammatica en de gelezen capita selecta.

Literatuur:
Biblia Hebraica Stuttgartensia (K. Elliger & W. Rudolph ed.), Stuttgart 2007 (Deutsche Bibelgesellschaft), ISBN 1-59856-199-5.
L. KOEHLER & W. BAUMGARTNER, *Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* (2 volumes), Leiden 2002 (Brill), ISBN 90-04-12445-4.
J.W. WESSELIUS, *Korte grammatica van het Bijbels Hebreeuws,* Bussum 1998 (Coutinho), ISBN 90-6283-098-6.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

01A02 Geschiedenis van de antieke filosofie

Docent: DR. J. VIJGEN

Deze cursus biedt een chronologisch en systematisch overzicht van de Grieks-Romeinse filosofie. De volgende auteurs en stromingen worden behandeld: Presocratici, Socrates, Plato, Aristoteles, Epicurisme, Stoïcisme, Scepticisme, Neoplatonisme en de Romeinse filosofie. Tevens wordt gewezen op de invloed op de middeleeuwse en moderne filosofie.

Literatuur:
Syllabus van de docent.

Aanbevolen literatuur:
E. DE STRYCKER, *Beknopte geschiedenis van de antieke filosofie*, Baarn 1987 (3e druk)
F. COPLESTON, *History of Philosophy*, deel 1.

H. SEIDL, *Philosophiegeschichte und bleibende Wahrheit. Erörterungen am Paradigma der Antiken Philosophie*, Bierbronnen, 1995 (Italiaanse vertaling: Roma, 1999).

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

01A04 Geschiedenis van de middeleeuwse filosofie

Docent: DR. J. VIJGEN

Een chronologisch overzicht van de belangrijkste auteurs en stromingen in het wijsgerige denken tussen ca. 500 na Chr. (Augustinus, Boëthius) en 1500 na Chr. (Cusanus). Tevens wordt gewezen op het systematische belang van de middeleeuwse scholastiek in het algemeen en van Sint-Thomas van Aquino in het bijzonder.

Literatuur:
Syllabus van de docent.

Aanbevolen literatuur:
F. SASSEN, *Geschiedenis der patristische en middeleeuwse wijsbegeerte*, Nijmegen 1950.
F. COPLESTON, *History of Philosophy*, deel 2 en 3.
J. DECORTE, *Waarheid als weg. Een beknopte geschiedenis van de middeleeuwse filosofie*, Kapellen 1992.
E. GILSON, *La philsosophie au moyen-âge*, Paris, 1944² (Italiaanse vertaling, Firenze 2000).

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

02A01 Inleiding in de filosofie

Docent: DR. J. VERBURGT

Wat is dat eigenlijk — filosofie? Deze vraag, zelf van wijsgerige aard en betekenis, wordt nogal verschillend beantwoord en uitgewerkt. De cursus biedt een beknopte algemene inleiding, uitgaande van het volgende oriëntatiepunt: filosofie is een historisch-systematische wetenschap, d.w.z. een reflexieve kennisvorm, die de dingen niet alleen in de volle breedte maar ook in de diepte beoogt te beschouwen. Hierbij worden de verschillende onderdelen of deeldisciplines van de filosofie besproken, alsmede haar plaats ten opzichte van de vakwetenschappen.

Literatuur:
A. BRAECKMAN, B. RAYMAEKERS, G. VAN RIEL, *Handboek Wijsbegeerte*, Uitgeverij LannooCampus, Leuven 2011 (5e druk of later).

Overige literatuur wordt gaandeweg de cursus bekendgemaakt.

Wijze van tentamineren: mondeling (datum nader te bepalen).

02A13 Godsdienstfilosofie

Docent: LIC. M. CAVAGNARO

Deze cursus biedt een diepgaande analyse van de religietheorieën van diverse moderne en hedendaagse auteurs, waaronder R. Otto, S. Freud, C. Lévi-Strauss en J.G. Frazer. Deze theoretische kaders vonden hun oorsprong in de opkomst van de comparatieve godsdienstwetenschap aan het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. De centrale focus van het programma ligt op de zondeboktheorie van René Girard, die wordt gepresenteerd als een fundamentele sleutel tot het begrijpen van het religieuze verschijnsel. In het verlengde hiervan wordt aandacht besteed aan het werk 'Niet in Gods naam' van de rabbijn Jonathan Sacks.

Literatuur:
R. GIRARD, *Wat vanaf het begin der tijden verborgen was,* Kampen 1990.
J. SACKS, *Niet in Gods naam. Een pleidooi tegen religieus extremisme en religieus geweld,* Kok 2016.
J. RATZINGER, *Geloof, waarheid en tolerantie*, Lannoo, 2008.
PAUS EMERITUS BENEDICTUS XVI, Toespraak "*Over katholiek geloof, missies en andere religies*" t.g.v. de inwijding van de Aula Magna van de pauselijke universiteit Urbaniana, Rome, 21 Oktober 2014.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

02A15 Natuurfilosofie I. Kosmologie

Docent: DR. J. VIJGEN

In de inleiding wordt de vraag besproken wat een filosofie van de natuur beoogt te zijn, welke vormen ze in de loop der geschiedenis heeft aangenomen, hoe haar verhouding is t.o.v. de natuurwetenschappen. De eerste kwestie die aan de orde komt, is die van onze ervaring van de kosmos en de interpretatie ervan. Is de werkelijkheid één of veel? Wat is het wezen van de materiële werkelijkheid? De verschillende oplossingen worden bestudeerd, bijzondere aandacht wordt geschonken aan het atomisme, dynamisme en aan het hylemorfisme. De geschiedenis van het begrip

materie wordt kort behandeld. Daarna wordt de vraag gesteld naar de plaats van de uitgebreidheid in de materiële wereld. Verandering wordt geanalyseerd in haar verschillende vormen. Hieraan aansluitend worden tijd en plaats behandeld en het continuüm met de hieraan eigen problematiek. Vervolgens komt de wijsgerige reflectie over het heelal en met name over de resultaten van het natuurwetenschappelijk onderzoek in deze aan de orde: ontstaan, eindigheid of oneindigheid van het heelal, energie en de verschillende axiomata. Tenslotte wordt de wereld in zoverre ze aan kwalitatieve veranderingen onderworpen is, bestudeerd. De cursus wordt besloten met een onderzoek naar de eigenschappen van het leven in het algemeen, zoals dit in de natuur wordt gevonden.

Literatuur:
L. ELDERS, *De natuurfilosofie van Sint-Thomas van Aquino: Algemene natuurfilosofie, Kosmologie, Filosofie van de organische natuur, Wijsgerige mensleer*, Uitgeverij Tabor, Brugge 1989 (handboek).
W. WALLACE, *The Modeling of Nature*, Washington, D.C., 1996.
B. ASHLEY, *The Way toward Wisdom*, Notre Dame, 2006.
J. GOYETTE, 'Substantial Form and the Recovery of an Aristotelian Natural Science', *The Thomist* (2002): 519-533.
E. FESER, *Aristotle's Revenge: The Metaphysical Foundations of Physical and Biological Science*, Neunkirchen-Seelscheid, 2019.
Verdere literatuur in de voetnoten bij de hoofdstukken van het handboek.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

02A16 Natuurfilosofie II. Antropologie

Docent: DR. J. VERBURGT

Deze cursus biedt een inleiding tot de wijsgerige antropologie vanuit natuurfilosofisch perspectief. Centrale onderwerpen zijn daarbij: lichaam en ziel, zelfervaring en zelfkennis, verlangen en vrijheid, de mens als persoon, als sociaal wezen en als historisch wezen. Tevens wordt ingegaan op historische ontwikkelingslijnen en methodologische benaderingen binnen de wijsgerige antropologie, alsmede haar relatie tot natuurwetenschappelijke en andere vakwetenschappelijke mensvisies.

Literatuur:
L. ELDERS, *De natuurfilosofie van Sint-Thomas van Aquino*, Brugge 1989.
M. LANDMANN, *Filosofische antropologie*, Utrecht/Antwerpen 1976.
M. AUGROS, 'Reconciling Science with Natural Philosophy', in: *The Thomist* 68 (2004), 105-141.
Overige literatuur wordt gaandeweg de cursus bekendgemaakt.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

02B20 Metafysica

Docent: DR. J. VIJGEN

In de inleiding wordt de aard van deze filosofische discipline besproken en een overzicht gegeven van haar ontwikkeling van Parmenides tot Kant, Hegel en Heidegger. Vervolgens wordt behandeld hoe men de metafysiek binnentreedt. Het eerste gedeelte (hoofdstukken 1 tot IX) behandelt de transcendentale eigenschappen van het zijnde, zoals eenheid, waarheid, goedheid en schoonheid, en de eerste axioma's of zijnsbeginselen die onmiddellijk op de eerste begrippen volgen. Het tweede gedeelte (hoofdstukken X tot XVII) onderzoekt de indelingen van het zijnde in actus en potentie, zijnsact en wezen, substantie en accidens. Het derde gedeelte (hoofdstukken XVIII tot XIX) bestudeert de oorzaken van het zijnde. Het probleem van de oorzakelijkheid in het algemeen en vervolgens de vier oorzaken in het bijzonder.

Handboek:
L.J. ELDERS, *De Metafysica van Sint-Thomas van Aquino in historisch perspectief*, Brugge 1982.

Literatuur:
B. LAKEBRINK, *Klassische Metaphysik*, Freiburg/Br 1967.
J. PETERS, *Metaphysica*, Utrecht 1957.
L. DE RAEYMAEKER, *De metaphysiek van het zijn*, Antwerpen 1944.
E. FESER, *Scholastic Metaphysics: A Contemporary Introduction*, Neunkirchen-Seelscheid 2014.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

02B90 Politieke filosofie

Docent: LIC. M. CAVAGNARO

Deze cursus verkent de politieke filosofie aan de hand van een conceptuele geschiedenis van het recht, met het werk van Michel Villey als voornaamste leidraad. De analyse voert van het jurisprudentiële Romeinse recht en de thomistische natuurrechtsleer naar de franciscaanse oorsprong van het moderne juridische individualisme en het Napoleontische rechtspositivisme. Ter verankering in de lokale intellectuele traditie wordt tevens aandacht besteed aan Hugo de Groot en de invloed van het Nederlandse calvinisme op de ontwikkeling van de politieke filosofie. Ter afsluiting van de cursus zal worden gereflecteerd op het uiterst actuele thema van de crisis binnen het internationaal recht

Literatuur:

M. VILLEY, *La formation de la pensée juridique moderne*, Presses Universitaires de France, 2013.
R. LAMBERTINI, *La povertà pensata*, Modena 2000.
F. TODESCAN, *Le radici teologiche del giusnaturalismo laico*, Padova 2014.
BENEDICTUS XVI, Toespraak *Tot de algemene vergadering van de verenigde naties*, New York 18 april 2008.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

03A01 Persoonlijke bijbellezing

Docent: DR. J.M. TERCERO SIMÓN

Doelstelling van deze cursus is het met enige inleiding de heilige Schrift door te lezen en te begrijpen; kennis te maken met de verschillende Bijbelse geschriften, het verloop van de heilsgeschiedenis en de literaire genres. Het zelf lezen en verwerken van de heilige Schrift staat voorop. Voor deze cursus dient de student het Oude Testament te lezen tot en met het *Tweede boek Koningen*.

Literatuur:
E. CHARPENTIER, *Wegwijs in het Oude Testament*, Baarn 1987.
J.J. BIMSON, *Encyclopedie van bijbelse plaatsen: Landen, streken & steden, archeologie & topografie*, Kampen 2007.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

03C14 Inl. OT II. Historische boeken

Docent: DR. R. GOUW

De boeken van Jozua tot en met 2 Koningen worden bezien als profetische geschiedschrijving en tevens als het werk van de deuteronomische geschiedschrijver. De theologie van de deuteronomist komt ter sprake alsmede hoe deze theologie zijn werk heeft bepaald. Vervolgens is er aandacht voor de thema's die in deze boeken naar voren komen, waaronder dat van het koningschap een belangrijke plaats inneemt.

Literatuur:
R.D. NELSON, *The Historical Books* (Interpreting Biblical Texts), Abingdon Press, Nashville, 1998.
G. BRAULIK, "Inleiding tot het deuteronomistisch geschiedwerk", in: ERIK EYNIKEL E.A., *Internationaal Commentaar op de Bijbel,* Band 1, Kok, Kampen, 2/2001, 598-606.

A. CAMPBELL & M. O'BRIEN, "1-2 Samuel", in: ERIK EYNIKEL E.A., *Internationaal Commentaar op de Bijbel,* Band 1, Kok, Kampen, 2/2001, 659-699.
M. O'BRIEN & A. CAMPBELL, "1-2 Koningen" (ICB), in: ERIK EYNIKEL E.A., *Internationaal Commentaar op de Bijbel,* Band 1, Kok, Kampen, 2/2001, 700-743.
H. JAGERSMA & M. VERVENNE (red)., *Inleiding in het Oude Testament,* Kok, Kampen, 3/2006 (1992).

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

03C16 Inl. OT IV. Psalmen & 03D12 Exegese OT V. Psalmen

Docent: DR. R. GOUW

Deze cursus beoogt vertrouwdheid met de psalmen. Door middel van close reading worden psalmteksten geanalyseerd en wordt zicht verkregen op de zeggingskracht van de psalmen. Daarnaast komen (inleidings)kwesties met betrekking tot de psalmen en hun uitleg ter sprake. We bezien de verschillende soorten psalmen en gaan in op specifieke problemen die zich bij het lezen en besturen van psalmen voordoen. De deelnemers analyseren ook zelf psalmteksten en presenteren de uitkomst van hun analyse.

Literatuur:
DEURLOO K., en EYKMAN K., *Wat heb je zee, dat je vlucht? Psalmen gelezen, gehoord en verteld*, Ten Have, Baarn 1986.
CRAGIE P., *Introduction* in: P.C. CRAGIE, *Psalms 12-50* (Word Biblical Commentary, 19), Word Books, Waco, Texas 1983, pp. 25-56.
ANDERSON, A, *Introduction to The Book of Psams* in: A.A. ANDERSON, *The Book of Psalms*, I: *Psalms 1-72*, (The New Century Bible Commentary), Eerdmans, Grand Rapids, 3/1989 (1972), pp. 23-53.

03D11 Exegese OT I. Pentateuch

Docent: DR. B. KOET

De Pentateuch (van het Griekse "penta", vijf en het Griekse "teuchos", houder van boeken) is de Griekse benaming van de vijf boeken van Mozes: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium. In het Jodendom heten deze vijf boeken samen ook wel Tora. Alhoewel dat vaak vertaald wordt met "Wet", is dat maar een verlegenheids vertaling. Tora is ook de leer dit tot leven lijkt, de wijsheid.
In dit college is de belangrijkste doelstelling om de studenten stappen aan te leren op de weg van zelfstandig exegetiseren. Met Augustinus moet er immers op gewezen worden dat bij het lezen van de H. Schrift er twee opdrachten zijn: ontdekken wat er staat en het presenteren ervan. In de colleges gaat het echter vooral maar niet uitsluitend om het eerste aspect. Daarnaast is het echter ook van

belang dat de studenten inzicht krijgen in de ontstaansgeschiedenis van deze vijf boeken van Mozes. Het ligt voor de hand gezien de omvang van deze boeken dat slechts enkele themata nader uitgewerkt kunnen worden. De cursus begint met een kort behandeling van het scheppingsverhaal. Voor sommige studenten is dat wellicht een herhaling. Daarmee zal echter ook duidelijk worden dat herhaalde studie van de Schrift loont. Vervolgens wordt uit de geschiedenis van de aartsvaders als exempel de verhalen aangaande Jacob en Esau besproken. Daarna zullen we de Uittocht uit Egypte bespreken. Van het boek Leviticus zullen we het ook voor het Nieuwe Testament belangrijke concept reinheid bespreken.
Het bespreken van de grote lijn zal gebeuren aan de hand van exegese van proefteksten.

Literatuur:
H. RENCKENS, *Je eigen Schrift schrijven. Meegroeien met de bijbel*, Baarn, 1983,
Id., *De bijbel mee maken: omgangsvormen en proefteksten*, Kok, Kampen, 1988.
K. DEURLOO, *Genesis. Verklaring van een bijbelgedeelte*, Kok, Kampen 1999.
T. CARMODY, Reading the Bible. A Study Guide, Paulist Press New Yersey, 2004.

Een katechetisch overzicht is te vinden in:
A. KOOT (e.a.) *Naderen om te horen Bijbelkatechese,* Hilversum 1981 (alleen nog maar antiquarisch te kopen).

Wijze van tentamineren: een exegetisch werkstuk over een pericoop uit de Tora.

03E04 Exegese OT VI. Hooglied. The "Holy of Holies" of Scripture: Jewish and Christian Tradition in front of the Mystery of the Song of Songs

Docent: DR. J. ALBEZA ASENCIO

Blokcollege: 8-12 februari 2027 (in Nieuwe Niedorp).

Using a diachronic scheme, the course exposes the exegesis of one of the most difficult books of Scripture: the Song of Solomon. This book has presented in history its own demands and challenges for its understanding, and even doubts about its canonicity. It explains the proposals for study and interpretation of both the Jewish and Christian worlds in the various periods, as well as their eventual interaction. With the help of selected texts, the student acquires a broad overview of the history of Old Testament exegesis, as well as of its most outstanding representatives in each era. He learns also to compare the contributions of each era, as well as the most current proposals. In this way, he approaches the human and divine mystery of this short biblical book.

Literatuur:

- M. H. POPE, Song *of Songs - A New Translation with Introduction and* Commentary (The Yale Anchor Bible), Doubleday 1977.
- L. ALONSO SCHÖEKEL, *Cantar de los Cantares*, ed. Cristiandad, 1969.
- R. S. HESS, *Song of Songs* (Baker Commentary on the Old Testament Wisdom and Psalms), Baker Academic 2005.
- P. GRELOT, *Le Cantique des Cantiques*, ed. Gabalda 1984.
- A. W. ASTELL, *The Song of Songs in the Middle Ages*, Cornell University Press 1990.
- M. FISHBANE, *Biblical Interpretation in Ancient Israel*, Clarendon Press 1985.
- R. ALTER, *The Art of Biblical Poetry*, Basic Books 1985.
- A. BLOCH – C. BLOCH, *The Song of Songs. A New Translation with an Introduction and Commentary,* University of California Press 1995.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

04B15 Kerkelijke documenten II

Docent: LIC. M. AGIUS

In het tweede deel van deze cursus staan we stil bij een aantal documenten van het tweede Vaticaans concilie, met name wordt een gedeelte van de constitutie over de Kerk, *Lumen Gentium*, behandeld (vanaf hoofdstuk 2). Terloops bespreken we de decreten die bij de behandelde gedeelten van de Constitutie over de Kerk aansluiten: *Christus Dominus* (over de Bisschoppen), *Presbyterorum ordinis* (over de priesters), *Apostolicam actuositatem* (over het lekenapostolaat) en *Perfectae caritatis* (over de vernieuwing van het religieuze leven). Hierna volgt een toelichting op de Verklaringen *Nostra aetate*, over de verhouding met de niet-christelijke godsdiensten, en *Dignitatis humanae*, over de godsdienstvrijheid. Tenslotte wordt de pastorale Constitutie *Gaudium et spes* behandeld, vooral het eerste deel.

Verplichte literatuur:
Een uitgave van de concilie-documenten, bijv.: *Constituties en decreten van het tweede Vaticaans concilie (Katholiek Archief*, Amersfoort, 1967 of herdruk).
J. HENDRIKS, *Vaticanum II en verder… De leer van het concilie en de ontwikkeling daarvan in de tijd erna,* Oegstgeest, Brugge, 2006, 240 pp., met name pp. 38-192.

Overige literatuur:
A. MARCHETTO, *Il concilio ecumenico Vaticano II*, Città del Vaticano 2005.
G. ALBERIGO, (ed.), *Geschichte des zweiten vatikanischen Konzils (1962-1965)*, 5 delen, Mainz/Leuven 1997vv. (ook in andere talen).
F. GIL HELLIN, *Constitutio dogmatica De Ecclesia Lumen Gentium. Concilii Vaticani II synopsis*, Roma 1997.

G. PHILIPS, *Dogmatische constitutie over de Kerk "Lumen gentium". Geschiedenis, tekst, commentaar,* 2 delen, Antwerpen 1967-1968.
J. HENDRIKS, *De libertate religiosa in concilio Vaticano II disceptata. Num mutata est doctrina?*, "Periodica" 76 (1987) 83-98.
ID., *De constitutie over de heilige liturgie: 1963-1998*, "Bulletin van de Vereniging voor Latijnse liturgie", nr. 68(dec. 1998), pp. 164-171.
ID., *De verklaring over de godsdienstvrijheid van het tweede Vaticaans Concilie*, in: Zaken die God raken 13 (2002-2003) 1, pp. 16-19.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

04E50 Theologie van de oecumene

Docent: DR. C. VAN VLIET

Op de avond van het Laatste Avondmaal heeft Jezus na het vertrek van Judas gebeden: *"Vader, Ik bid dat allen één mogen zijn … opdat de wereld gelove*" (Joh 17,21). Wat hebben de "Twaalf" (minus één) met dit testament, dit gebed van Jezus gedaan? Wat hebben de christenen uit de eerste eeuwen met dit gebed gedaan? Wat deed men er in de loop der geschiedenis mee? Wat is uw, mijn, onze reactie op dit gebed? En wat doet onze priesteropleiding met dit gebed, met dit aspect uit het testament van Jezus. Vaticanum II en de zes pausen tijdens/na dit Concilie hebben zich nadrukkelijk met de Oecumenische Beweging en "het testament van Jezus" bezig gehouden. Zo verzucht paus Johannes Paulus II in zijn encycliek "*Ut unum sint, over de verplichting tot oecumene": "Quanta est nobis via?"* (titel van het 3de en laatste hoofdstuk).
In de cursus komen onder meer aan de orde: a) De visie van Vaticanum II, het Oecumenisch Directorium (1993) de Encycliek Ut Unum Sint (1995) en paus Franciscus op de oecumenische opdracht; b) De visie op de oecumenische opdracht van: Calvinistische Kerken, Lutherse Kerken, Anglicaanse Kerken, Orthodoxe Kerken (vgl. de Griek-Orthodoxe Kerk) etc.; c) Convergentie en divergentie m.b.t. de visie(s) van de verschillende Kerken op het doel van de Oecumenische Beweging en op de (zichtbare) eenheid van de Kerk van Christus; d) Enige informatie over de geschiedenis van de Reformatie, de geschiedenis van de Oecumenische Beweging en over de verschillende Kerken / Confessies (*Konfessionskunde*) die er zijn - het accent in deze module ligt echter op de theologische reflectie op de oecumene; e) Kennis van en inzicht in de voornaamste afgesloten dialoograpporten en de momenteel lopende dialogen; f) These: iedere "gezonde" theologie dient een oecumenische dimensie te hebben; g) Huidige situatie: de meeste Kerken in het geseculariseerde Westen engageren zich voor de oecumene; sommige theologen en andere gelovigen willen hun eigen Kerk echter profileren en sluiten zich af van andere Kerken; in andere kringen stel je juist fluïde kerkgrenzen vast en/of een grote toenadering tot de RK Kerk, vgl. het mooie boek (382 pag.) *"Maria, icoon van genade"* uit 2021 van de protestantse

theoloog Arnold Huijgen. Vraag: tot welke inzichten en handelingsimpulsen leidt een theologische reflectie op deze situatie?

Toetsing: De huiswerkopdrachten aan het einde van ieder college tellen voor 25 % mee en het schriftelijke eindtentamen telt voor 75 % mee bij het eindcijfer.

Literatuur: Uit de omvangrijke literatuur noemen we de volgende titels (in chronologische volgorde vanwege de kleine of grote ontwikkelingen in de Oecumenische Beweging).

MÖHLER, J.A., *Die Einheit in der Kirche oder das Prinzip des Katholizismus, dargestellt im Geiste der Kirchenväter der ersten drei Jahrhunderte*, Keulen 1957 (eerste uitgave: Tübingen 1825).
CONGAR, Y., *Chrétiens désunis. Principes d'un "oecumenisme" catholique* (UnSa1), Parijs 1937, XIX+403 p.; Engelse vert. 1939 [iets ingekort]; Spaanse vert. 1967.
VATICANUM II, *Unitatis redintegratio. Decreet over de katholieke deelname aan de oecumenische beweging*, 1964.
WERELDRAAD VAN KERKEN, *Het rapport: "Doop, Eucharistie en Ambt. Verklaringen van de Commissie voor Geloof en Kerkorde van de Wereldraad van Kerken"* (Limarapport), Amersfoort/Voorburg1982.
FRIES, H., / RAHNER, K., *Einigung der Kirchen - reale Möglichkeit*, Freiburg 1983.
CONGAR, Y., *Essais oecuméniques. Le mouvement, les hommes, les problèmes*, Parijs 1984.
BISSCHOPPEN VAN NEDERLAND, *Onze oecumenische opdracht, een prioriteit. Brief van de Nederlandse bisschoppenconferentie over oecumene*, Utrecht 1988.
J. RATZINGER, *Church, Ecumenism and Politics*. St. Paul Publications, Slough 1988.
PAUSELIJKE RAAD VOOR DE BEVORDERING VAN DE EENHEID DER CHRISTENEN, *"Oecumenisch Directorium. Richtlijnen voor de toepassing van de beginselen en normen inzake de oecumenische beweging",* in: Een Twee Een, Kerkelijke Documentatie 21 (1993) 291-353. Heruitgave uit 2020.
JOHANNES PAULUS II, *Encycliek "Ut unum sint. Over de verplichting tot oecumene",* in: Een Twee Een, Kerkelijke Documentatie 23 (1995) 293-335.
Gezamenlijke Verklaring over de rechtvaardigingsleer (Augsburg 31 okt. 1999). Nederlandse vertaling (ingekorte versie met "officiële stellingnamen" en "Annex") in: *Collationes* 30 (2000) 91-99.
CONFERENTIE VAN EUROPESE KERKEN, RAAD VAN EUROPESE BISSCHOPPEN CONFERENTIES, *Charta Oecumenica. Handvest voor groeiende samenwerking van de kerken in Europa*, Straatsburg 2001.
C. VAN VLIET, uit Hfd. X: *Kerk aan het begin van de eenentwintigste eeuw*, van het boek: IDEM, *Kerk met twee ogen. Een katholieke ecclesiologie*, Kampen 2001, van dat hfd. de 3de §: *Concrete uitdagingen voor de huidige Kerk*; en daarvan onderparagraaf c: *Het Petrusambt en de sacramentaliteit van de Kerk: re-receptie als oecumenische methode*, pag. 207-215.
KASPER, W., *Handboek voor de spirituele oecumene*, Utrecht 2006.

C. VAN VLIET, *Eucharistiegemeenschap en kerkgemeenschap. De oecumenische discussie over eucharistie en avondmaal*, in: Internationaal Katholiek Tijdschrift Communio 31 (2006) 396-412.
C. VAN VLIET, *Het verlangen naar de zichtbare eenheid van de Kerk*, in: Internationaal Katholiek Tijdschrift Communio 32 (2007) 448-464.
KASPER, W., *Harvesting the fruits. Basic aspects of Christian Faith in Ecumenical Dialogue*, London 2009 (Ned. vertaling: *Een rijke oogst, de vruchten van de oecumenische dialoog*, Heeswijk 2011).
NICHOLS, A., *Rome and the Eastern Churches. A study in Schism*, San Francisco 2010.
C. VAN VLIET, *Communio plena en communio non plena. Johannes Paulus II en de oecumene met kerken en kerkelijke gemeenschappen in het Westen*, in: A. DENAUX / M. POORTHUIS (red.), *De geestelijke erfenis van paus Johannes Paulus II* (Theologische Perspectieven 6), Bergambacht 2011, pag. 31-46.
K. KOCH, *De apostolische dimensie van de Kerk in het oecumenische gesprek*, in: Internationaal Katholiek Tijdschrift Communio 36 (2011) 359-376.
WERELDRAAD VAN KERKEN, *De Kerk. Op weg naar een gemeenschappelijke visie*, WCC Publications 2013 (Faith and Order Paper 214).
C. VAN VLIET, *Oecumene met de Orthodoxe Kerken op basis van de communio-ecclesiologie,* in: Internationaal Katholiek Tijdschrift Communio, 39 (2014) 361-372.
H. VAN DEN HENDE, *Eenheid van de Kerk, gave en roeping*, in: Internationaal Katholiek Tijdschrift Communio 39 (2014) 323-331.
J. BONNY, *50 jaar Unitatis redintegratio. Waarheen met de oecumene?* (lezing 29 nov. 2014, B-Tournai). Gepubliceerd in het digitale tijdschrift: Perspectief, nr 2015-27, volg de link:
http://www.oecumene.nl/files/Books/Perspectief/27/index.html#
LUTHERS/ROOMS-KATHOLIEKE COMMISSIE VOOR EENHEID, Rapport uit 2013, *Van conflict naar gemeenschap. Gezamenlijke Luthers-Katholieke herdenking van de Reformatie in 2017,* Beschikbaar op de website www.oecumene.nl, in boekvorm gepubliceerd in 2016.
A. HUIJGEN, *Maria, icoon van genade*, Utrecht 2021.
P. NISSEN, *Gedreven door liefde*, Jaarlijkse Oecumene lezing, 13 mei 2022 te Utrecht, manuscript op: www.raadvankerken.nl.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

04S42 Dialoog christelijke geloof en natuurwetenschap

Docent: DR. R. JAHAE

Voor velen zijn de natuurwetenschappen een, zo niet het voornaamste struikelblok voor het christelijk geloof. Door een grondige filosofische bezinning willen we duidelijk maken dat deze overtuiging misplaatst is. Aan bod komen thema's zoals de epistemologische en ontologische draagwijdte van natuurwetenscha-ppelijke verklaringen, de mogelijkheid van een teleologische benadering van de natuur, incl.

"de evolutie van het leven", de zin van het spreken van toeval en noodzakelijkheid in de natuur, de verhouding tussen materie, leven en geest en de zin van het scheppingsgeloof en de christelijke anthropologie t.o.v. het "wetenschappelijk wereldbeeld".

Literatuur:
E. DIJKSTERHUIS, *De mechanisering van het wereldbeeld*, Amsterdam, 1950.
L. ELDERS, *De natuurfilosofie van Sint-Thomas van Aquino*, Brugge, 1989.
S. HAWKING, *A Brief History of Time*, Toronto, 1988.
ID./L. MLODINOW, *The Grand Design*, New York, 2010.
M. HELLER, *The New Physics and a New Theology*, Città del Vaticano, 1996.
ID., *Creative Tension. Essays on Science and Religion*, West Conshohocken, 2003.
P. HOENEN, *Philosophie van de anorganische natuur*, Antwerpen, 1947.
A. VAN MELSEN, *Natuurfilosofie*, Antwerpen, 1955.
T. NAGEL, *Mind and Cosmos*, Oxford, 2012.
J. ŻYCIŃSKI, *God and Evolution*, Washington, 2006.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

04S43 Invloedrijke theologen uit de 20ste eeuw

Docent: DR. C. VAN VLIET

Zoals in iedere eeuw zijn er ook in de twintigste eeuw een aantal theologen aan te wijzen die een bepaalde stempel op de theologie hebben gedrukt. Vanzelfsprekend zijn vanuit katholiek perspectief vooral die theologen als wegwijzend te karakteriseren, die voor en/of tijdens het Tweede Vaticaans Concilie op bijzondere wijze vruchtbaar zijn geweest. Via dat concilie laten zij hun invloed nog steeds gelden, niet alleen in de theologie maar ook in het leven en de zending van de Kerk. In deze cursus willen we ons met biografie en krachtlijnen in de theologie van een aantal van hen bezighouden. Bewust is gekozen om ook enkele markante niet-katholieke theologen te bestuderen, evenals andere theologische denkers die om (soms zeer) uiteenlopende redenen van invloed zijn geweest. Juist door "vergelijking" kun je immers tot inzicht komen en juist "andersdenkende theologen" kunnen je tot verdieping en verscherping van eigen theologische inzichten aanzetten. De volgende acht theologen zullen de revue passeren: Karl Rahner, Henri de Lubac, Yves Congar, Hans Urs von Balthasar, Karl Barth, Sergej N. Bulgakov, Edward Schillebeeckx en Gustavo Gutierrez.
Uiteraard gaat het om een keuze en het is op zich al interessant je af te vragen, waarom een ander eventueel voor een andere lijst van theologische denkers zou kiezen. Tijdens het begin- en/of slotcollege worden ook vragen gesteld naar de verhouding tussen biografie en theologische grondconceptie, de taak en de plaats van de theologie volgens Vaticanum II, het belang en de grenzen van de theologie voor Kerk en samenleving e.d. Het is de bedoeling dat studenten een actieve bijdrage leveren aan het verloop van de colleges. Nadere literatuursuggesties zullen tijdens de colleges gegeven worden.

Literatuur (een selectie uit de omvangrijke literatuur):
K. RAHNER, *Wat is een christen? Motivering van ons geloof*, Amsterdam 1977.
K.-H. WEGER, *Karl Rahner. Eine Einführung in sein theologisches Denken*, Freiburg i.B. 1978.
M.-D. CHENU, *Une école de théologie: le Saulchoir*. (Avec les études de G. Alberigo e.a.) Paris 1985.
A. NICHOLS, *Yves Congar* (serie: Outstanding christian thinkers), London 1989.
TH. KRENSKI, *Hans Urs von Balthasar. Das Gottesdrama*, Mainz 1995.
K. LEHMANN en W. KASPER (Hrsg.), *H.U. von Balthasar. Gestalt und Werk*, Keulen 1989.
E. SCHILLEBEECKX, *Christus sacrament van de Godsontmoeting*, Bilthoven [4]1960.
IDEM, *Theologisch Testament. Notarieel nog niet verleden*, Baarn 1994.
T.M. SCHOOF, *Aggiornamento. De doorbraak van een nieuwe katholieke theologie*, Baarn 1968.
H. VORGRIMLER en R. VAN DER GUCHT (red.), *Bilanz der Theologie im 20. Jahrhundert: Bahnbrechende Theologen*, Freiburg 1970.
A. HOUTEPEN, *Theologen op zoek naar God. Twintig portretten van katholieke theologen uit de tweede helft van de 20ste eeuw*, Zoetermeer 2001.
J.B. BAUER (Hrsg.), *Entwürfe der Theologie*, Graz 1985.
H. FRIES en G. KRETSCHMAR, *Klassiker der Theologie II*, München 1983.
C.T.M. VAN VLIET, *Kerk met twee ogen. Een katholieke ecclesiologie*, Kampen 2001 (Hfd. II).
C.T.M. VAN VLIET, *Sentire cum Ecclesia*. *Krachtlijnen in de theologie en de spiritualiteit van Yves Congar*, in: "Internationaal Katholiek Tijdschrift Communio", 30 (2005) 145-161.
J.B.M. WISSINK (red.), *Toptheologen. Hoofdfiguren uit de theologie van vandaag*, Tielt 2006.
J. BEUMER (red.), *Zo de ouden zongen... Leraar en leerling zijn in de theologie-beoefening*, Baarn 1996.
L. TEN KATE en M. POORTHUIS (red.), *25 eeuwen theologie. Teksten en toelichtingen*, Amsterdam 2017.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

05D15 Sacramententheologie IV. Eucharistie

Docent: DR. S. MARCANTOGNINI

Onderwerp van deze cursus is de bestudering van de theologische reflectie over het sacrament van de eucharistie. Uitgaand van bijbelse perspectieven worden de praxis en de betekenis van de eucharistie voor de vroege Kerk behandeld.
De theologische reflectie op de eucharistie wordt tevens benaderd in historisch perspectief door bestudering van de patristische en middeleeuwse traditie tot aan de reformatorische visie op het avondmaal en de leer van het concilie van Trente.

Het traject zal uitmonden bij de Liturgische Beweging en de leer van het Tweede Vaticaans Concilie, met de behandeling en evaluatie van bijdragen van enkele hoofdrolspelers in de ontwikkelingen omtrent de theologie van de eucharistie. Aandacht zal o.a. worden besteed aan het ritueel aspect en de noodzaak van een eenheidsvisie op het mysterie van de eucharistie.

Literatuur:
CASPANI, P., *Pane vivo spezzato per il mondo*. *Linee di teologia eucaristica*, Cittadella, Assisi 2011.
HERMANS, J., *De Liturgie van de Eucharistie. Inleiding tot het nieuwe Missaal*, Brugge, Uitgeverij Emmaüs-Descleé de Brouwer, 1979 (Studia Rodensia, 1).
MARCANTOGNINI, S., *De postconciliaire liturgische hervorming in Nederland. Acceptatie, ontwikkeling, evaluatie en vooruitzichten voor de toekomst*, ISBN: 9789464187700, Brave New Books, 2021, p. 289.
MARSILI, S., – NOCENT, A., – AUGÉ, M., – CHUPUNGCO, A. J., *La Liturgia, Eucaristia: teologia e storia della celebrazione*, in *Anàmnesis* 3/2, Marietti, Genova, 1989.
MAZZA, E., *La celebrazione eucaristica. Genesi del rito e sviluppo dell'interpretazione*, Bologna, Edizioni Dehoniane, 2005.
RATZINGER, J., *Theologie der Liturgie. Die sakramentale Begründung christlicher Existenz,* Freiburg im Breisgau, Verlag Herder GmbH, 2008 (Gesammelte Schriften, 11).

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

05D20 Dogmatiek II. Genadeleer

Docent: DR. A. VAN DEN HOUT

De Genadeleer houdt zich bezig met het geheimvol gebeuren, waarbij aan de afzonderlijke mens en zondaar heil geschonken wordt, dat door Christus verworven is en door de Kerk verder gedragen wordt. Het gaat daarbij geenszins om een subjectieve werking, die aan het individu overgelaten kan worden. Veeleer betekent 'het uitgieten van de liefde van God' (vgl. Rom. 5,5) de overdracht van de heilsdaad van Jezus Christus in de Heilige Geest op de enkeling en diens opname in de geschiedenis van het heil.
De cursus is als volgt opgebouwd: 1. Genade binnen de horizont van het religieus en filosofisch wereldverstaan. 1.1. Het spreken over genade; 1.2. Problemen en opgaven van de genadeleer. 2. De genade in de Schrift en bij de Vaders. 2.1. Oude Testament: uitverkiezing en verbond; 2.2. Nieuwe Testament; 2.3. Kerkvaders. 3. Van de Scholastiek tot de Moderne en Hedendaagse Theologie. 3.1. Scholastieke theologie. 3.2. Reformatie: Luther en Calvijn. 3.3. Concilie van Trente; 3.4. Disputen over de genade; 3.5. Vernieuwing van de theologie van de genade. 4. Uitbreiding en modaliteit van de roeping tot genade. 4.1. Algemene predestinatie; 4.2. Roeping tot gemeenschap met Christus; 4.3 Roeping in de Kerk. 5. Uitwerkingen van de genade. 5.1. Nieuwe schepping en «gratia creata»; 5.2.

Goddelijk kindschap; 5.3. Vergoddelijking; 5.4. Rechtvaardiging. 6. Dynamisme van de roeping – leven volgens de Geest. 6.1. Ervaring van de genade; 6.2. Theologische deugden; 6.3. Fragiliteit van het leven van genade; 6.4. Menselijke verdienste; 6.5. Einddoel van het leven in genade: de gelukzalige aanschouwing.

Literatuur:
I. SANNA, *Chiamati per nome. Antropologia Teologica*, San Paolo, Cinesello Balsamo, 1998 (seconda edizione).
L. SCHEFFCZYK, *Katholische Dogmatik.* Bd. VI *Die Heilsver wirklichung in der Gnade. Gnadenlehre,* Aachen, MM Verlag, 1998.
G.L. MUELLER, *Katholische Dogmatik*, Freiburg i. Br. 2005, pp. 770-814.
R. GARRIGOU-LAGRANGE, *De Gratia. Commentarius in Summam Theologicam S. Thomae Iae IIae q. 109-114*, Torino 1947.
Verdere literatuur zal tijdens de colleges bekend gemaakt worden.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

05D40 Dogmatiek III. Eschatologie

Docent: DR. A. VAN DEN HOUT

De theologische reflectie van de voorbije eeuw laat een grote verschuiving zien in de leer over de 'laatste dingen', gaande van een perifere, haast fragmentarische belangstelling naar een centrale, volop systematische behandeling, waarbij de nieuwtestamentische verkondiging van de naderende komst van het Rijk Gods als essentieel vertrekpunt genomen wordt.
De eschatologie geeft een theologische beschouwing van de toekomst van de mens en de gehele schepping. Sleutelbegrippen hierbij zijn: dood, leven na de dood, verrijzenis van de doden, nieuwe schepping.
De cursus is als volgt opgebouwd: *I. Plaatsbepaling.* § 1. De plaats van de eschatologie binnen de theologie en het persoonlijke leven. § 2. Hoop – zonder God? § 3. De sterfelijkheid. § 4. Hermeneutische vooronderstellingen. *II. Fundamenten van de eschatologie* § 5. Bijbelse fundering. Aanzetten en ontwikkelingen van een oudtestamentische eschatologie. Dood en verrijzenis van Christus als fundament en model. § 6. Eschatologische verduidelijkingen in de kerkelijke traditie. *III. Tussen dood en verrijzenis uit de doden: de individuele eschatologie.* § 7. Theologie van de dood: voltooiing als oorspronkelijke en blijvende zin van het sterven; de nood van het sterven; sterven als deelname aan de dood van Christus; de dood als einde van de pelgrimstocht: eenmaligheid of herhaalbaarheid van het leven (reïncarnatie); de hypothese van de eindbeslissing. § 8. Het leven na de dood: de vraag naar de onsterfelijkheid: leven na de dood in de Vroeg-Griekse religiositeit; onsterfelijkheid van de ziel volgens Plato en Aristoteles; naar een theologisch-filosofische omsmelting; de reformatorische theologie: van onsterfelijkheidsbegrip naar een theorie van de volledige dood; de verrijzenis uit de doden; afsluitende overwegingen; § 9. Het bijzondere oordeel. §

10. De hemel: het zijn bij de Heer. § 11. De loutering na de dood als voorbereiding van de ziel op de gemeenschap met God: probleemstelling en behandeling. § 12. De gemeenschap van de heiligen. § 13. De reële mogelijkheid van de eeuwige verdoemenis: getuigenis van Heilige Schrift en Traditie; eeuwige verwerping in verband met de geloofswaarheden. *IV Het komen van de Heer in heerlijkheid. De algemene eschatologie.* § 14. De parousie van Jezus Christus: vanuit bijbels perspectief; in gelovig zicht van de Kerk; theologische verduidelijking van de problematiek; § 15. De verrijzenis van de doden: bijbelse gegevens; kerkelijke traditie; het realisme van de algemene opstanding. § 16. Nieuwe hemel en nieuwe aarde. § 17. Het Laatste Oordeel; § 18. De aanbidding.

Literatuur:
L. SCHEFFCZYK – A. ZIEGENAUS, *Katholische Dogmatik.* Bd. VIII *Die Zukunft der Schöpfung in Gott. Eschatologie* (A. ZIEGENAUS), MM Verlag, Aachen, 1996.
M. BORDONI – N. CIOLA, *Gesù nostra speranza. Saggio di escatologia in prospettiva trinitaria (= Corso di teologia sistematica, Complementi*, *10)*, EDB, Bologna, 2000 (seconda edizione riveduta e corretta).
I. SANNA, *Chiamati per nome. Antropologia teologica*, Edizioni San Paolo, Cinesello Balsamo (Milano), 1994, pp. 381-426.
G. VAN NOORT, *Tractatus De Novissimis*, Paul Brand, Hilversum, 1935.
Tijdens de colleges zal verdere literatuur worden aangereikt.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

05E16 Sacramententheologie II. Biecht en ziekenzalving

Docent: DR. G.J. PAIMPILLIL

Het boetesacrament is misschien wel een van de sacramenten die in onze moderne tijd het meest onder druk staat. Volgens velen is de biecht dan ook ‘afgeschaft’, wat overigens niet het geval is. In *Lumen Gentium* wordt gezegd: “Zij die naderen tot het Boetesacrament, verkrijgen van Gods barmhartigheid de vergiffenis van de Hem aangedane belediging en tezelfdertijd de verzoening met de kerk, die zij door hun zonde geschonden hebben en die zich door haar liefde, voorbeeld en gebed voor hun bekering inspant” (n. 11).
Bij behandeling van het sacrament van boete en verzoening en van de ziekenzalving komen er diepgaande theologische vragen aan de orde zoals: Wat is de oorsprong van de biecht? Wat is het verschil tussen het boetesacrament en het sacrament van de verzoening? Wanneer worden christenen verondersteld te biechten? Moet je al je zonden opbiechten? etc. Hierbij hoort een schets over de historische ontwikkeling van deze sacramenten, de achterliggende Bijbelse gedachten, de tradities in andere religies, de visie van Thomas van Aquino, de hervormingen van het Concilie van Trente, van het Tweede Vaticaanse Concilie, etc. Er komen ook kwesties aan de orde als de samenhang van de relatie met God en met je medemens, aspecten van vrijheid en verantwoordelijkheid en de

spirituele betekenis van deze sacramenten. Eveneens wordt er aandacht besteed aan de gevoelens rond schuld en zonde. Ook wordt de betekenis van de liturgie van deze sacramenten besproken voor de parochie, voor thuis en voor in de kleine kring.

Literatuur:

CONCILIE VAN TRENTE, SESSIO XIV, *Doctrina de Sacramento Poenitentiae*.
DE BISSCHOPPEN VAN NEDERLAND, *Schrijven in zake de bedienaar van de ziekenzalving* (2008), https://www.rkdocumenten.nl/rkdocs/index.php?mi=600&doc=2522.
De Ziekencommunie, Dienst Liturgie en Kerkmuziek, Bisdom Roermond
JOHANNES PAULUS II, Encycliek *Dives in misericordia,* over de goddelijke barmhartigheid (1980).
JOHANNES PAULUS II, Motu proprio *Misericordia Dei,* over enkele aspecten van de viering van het Sacrament van boete en verzoening (2002).
JOHANNES PAULUS II, *Reconciliatio et paenitentia,* over de verzoening en boete in de zending van de kerk in deze tijd (1985).
Catechismus van de Katholieke Kerk, Nrs. 1420-1532.
ABIGAIL F., ed., *A New History of Penance* (Leiden: Brill, 2008).
BASTIAANSE R., *Onkuishei: De Nederlandse biechtpraktijk 1900-1965* (Zwolle: W Books, 2013).
BERTRAM J., *Anointing, Understanding the sacrament of Christ's healing touch* (London: CTS Publications, 2004).
BOLAND OP V., *Reconciliation, understanding and experiencing the mercy of God* (London: CTS Publications, 2012).
JOHN FLADER, FR., *Why go to Confession*? *Read about the benefits and practice of the sacrament* (London: CTS Publications, 2010).
LEWIS C.S., Het probleem van het lijden, Nieuwe editie trans., door Henriët Ferguson (Kampen: Kok, 2005).
"Richtlijnen voor het Bidden om Genezing", door de leerstellige commissie van de Internationale Catholic Charismatic Renewal Services (ICCRS), 2007.
THOMAS VAN AQUINO, *SummaTheologica*, Pars III, qq. 84-90.
WOODGATE, M. FR., *Priest's Guide to Hearing Confessions, Short guide to the practice of celebrating the Sacrament of Reconciliation* (London: CTS Publications, 2008).

Wijze van tentamineren: mondeling.

05E55 Dogmatiek VII. Mariologie

Docent: LIC. M. GRĄDZKI

Inhoud van de cursus: 1. Het getuigenis van de heilige Schrift; 2. De verering van Maria in de loop van de kerkgeschiedenis en de ontwikkeling van de Mariale dogma's: a. De tijd van de kerkvaders en concilies; b. De Middeleeuwen; c. De nieuwere tijd: o.m. L.M. Grignion de Montfort, de dogma's 1854 en 1950, het tweede Vaticaans concilie, paus Johannes Paulus II; 3. De belangrijkste thema's van de Mariologie: a. Maria, de nieuwe Eva; b. Maria, Moeder van God; c. Maria Maagd; d. De Onbevlekte ontvangenis; e. Tenhemelopneming van Maria; f. Maria, beeld en Moeder van de Kerk; g. Maria's rol in de verlossing; 4. Maria in de liturgie; 5. Mariale devoties; 6. Maria-verschijningen; 7. Maria en de oecumene.

Literatuur:
J. HENDRIKS, *Maria. Inleiding tot de katholieke leer over de moeder van de Verlosser*, Assen 2008.

Overige literatuur:
JOHANNES PAULUS II, *Cyclus van de catecheses over Maria*, in: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. XVIII/2 (1995), XIX/1 (1996), XIX/2 (1996), vol. XX/1 (1997), vol. XX/2 (1997).
Verdere literatuur zal tijdens de colleges bekend gemaakt worden.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

06E36 Speciale moraaltheologie IV. Sociale moraal

Docent: LIC. G. RIZZO

De sociale moraaltheologie, sterk verbonden met de sociale leer van de Kerk, wil in het licht van het geloof, de relatie tussen het sociale handelen en de ontwikkeling van het christelijke leven onderzoeken. Zij is dus het wetenschappelijke begrip en de systematische uiteen-zetting van de navolging van Christus in de context van het communautaire handelen. De hedendaagse technologie heeft het potentieel om instellingen te beïnvloeden en sociale relaties, werk en economie te veranderen. Met andere woorden, er ontstaat een andere manier om de wereld te zien en ons begrip van de juridische, sociale en ethische structuren een nieuwe vorm te geven. In deze cursus zullen we, naast de onderwerpen als menselijke arbeid, economie, politiek, milieu, enkele thema's introduceren als nanotechnologie, kunstmatige intelligentie en transhumanisme.

Literatuur:
PAUSELIJKE RAAD VOOR RECHTVAARDIGHEID EN VREDE, *Compendium van de Sociale Leer van de Kerk*, CVBA 2008.

R. GERARDI, *La gioia dell'amore. Riflessioni sull'*ordo amoris *per una teologia della vita cristiana*, Lateran University Press, Città del Vaticano 2015(2).
G. MANZONE, *Morale artificiale*, EDB, 2020.
R. MUÑOZ, *Moral social*, EUNSA, 2019.
M. ROSSINO, *Fondamenti di morale sociale*, Effata, 2019.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

06S60 Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II

Docent: DR. G. BRUGGINK

In het tweede deel van de cursus wordt de roeping van enkele figuren van het Oude en Nieuwe Testament bestudeerd en daarna wordt ingegaan op de wezenlijke aspecten van de priesterlijke roeping. Uitgaande van de persoon van Christus en kerkelijke documenten worden als consequenties van de roeping gezien: apostolisch ijver van de priester, het priesterlijke celibaat, gehoorzaamheid en collegialiteit.

Literatuur:
VATICANUM II, *Decreet Presbyterorum Ordinis*, Rome, 1965.
JOHANNES PAULUS II, *Pastores dabo vobis*, Librería editrice vaticana, 1992.
J. HENDRIKS, *Het celibaat van de priesters*, Vogelenzang 2008 (Tiltenbergstudies, 2).
BENEDICTUS XVI, *Over het priesterschap*, Vogelenzang, 2011 (Tiltenbergstudies 7)
Directorium voor het ambt en het leven van de priesters, Kerkelijke documentatie, 2013, nr. 2.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

06S61 Veritatis splendor

Docent: LIC. E. KISSBOAT

De *Veritatis splendor* werd in 1993 gepubliceerd. Samen met de *Catechismus van de Katholieke Kerk* zijn het als twee belangrijke pilaren in de morele leer van de Kerk. Voor paus Johannes Paulus II was de publicatie van deze documenten belangrijk om de zedenleer te vernieuwen, zoals dat voorgesteld was in het Tweede Vaticaanse Concilie. Deze vernieuwing moest vooral tot stand komen door het mysterie van Christus in de zedenleer uit te leggen. Onze studie is erop gericht de fundamentele vraagstukken van de encycliek te analyseren, het bestuderen van de betekenis van deze vernieuwing en haar actualiteit.

Literatuur:

E. KISSBOAT, *Il teologo moralista: Araldo e profeta di Cristo. La missione profetica del teologo moralista alla luce della* Veritatis splendor, Roma 2022.
Veritatis splendor. Testo integrale e commento filosofico-teologico a cura di R. LUCAS LUCAS, Cinisello Balsamo, Edizioni San Paolo, 1994.
Veritatis splendor. Atti del Convegno Dei Pontifici Atenei Romani, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 29-30 ottobre 1993.
FUENTES, M.A., *La Enciclica Veritatis splendor. Su actualidad treinta años después*.
PINCKAERS, S., *La morale cattolica*. Cinisello Balsamo: Edizioni Paoline, 1993 (origineel: *La morale catholique*, Les Éditiones du Cerf/Fides, 1991).

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

06S64 Theologale moraal

Docent: DR. J.M. TERCERO SIMÓN

In deze cursus wordt het christelijke leven als theologaal leven beschouwd, d.w.z. als deelname van de mens aan het goddelijk leven. We zullen o.a. de volgende argumenten behandelen: Wat betekent de deugd voor een christen? Hoe vindt het geheel van de christelijke deugd zijn bekroning en betekenis in het geloof, de hoop en de liefde, oftewel de goddelijke deugden? De deugd als ingestorte kracht. De theologale deugden als grondslag van het zedelijke leven van de christen. De theologale deugden en de dialoog met de goddelijke Personen. De theologale deugden en de navolging van Christus. De levensgemeenschap met God in het geloof. Het wezen van het geloof. Het geloof als persoonlijke ontmoeting met God. De zonden tegen het geloof. De positieve verplichtingen die rechtstreeks op het geloof betrekking hebben. De levensgemeenschap met God in de hoop. Het wezen van de christelijke hoop. De hoop als leven in gemeenschap met God. Vrees, hoop en liefde. Zonden tegen de hoop. De groei van de hoop door de levende gemeenschap met God in de liefde. Het wezen van de liefde. De liefde tot God als kern van de navolging van Christus. De liefde als een deelhebben aan de intratrinitaire liefde. De eigenschappen van de liefde. De uitwerkingen van de bovennatuurlijke Godsliefde. De eisen van de liefde. De zonde tegen de liefde. Het primaat van de liefde. De liefde als band en “ziel” van alle andere deugen.

Literatuur:
Katechismus van de katholieke kerk.
BENEDICTUS XVI, Encycliek *Deus caritas est*, 25 december 2005.
IDEM, Encycliek *Spe salvi*, 30 novembre 2007.
FRANCISCUS, Encycliek *Lumen fidei*, 29 juni 2013.
COZZOLI, M., *Etica teologale. Fede, Carità, Speranza*, San Paolo, Cinisello Balsano 2010.

R. GERARDI, *La gioia dell'amore. Riflessioni sull'ordo amoris per una teologia della vita cristiana*, Lateran University Press, Città del Vaticano 2015.
HÄRING, B., *De wet van Christus*, 2 vol., Spectrum Utrecht/Antwerpen 1959.
RATZINGER, J., *De kern van ons geloof*, Lannoo, Tielt 2006.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

07E11 Speciale pastoraaltheologie I

Docent: DRS. J.C.J. DE WIT

In het vak Speciale Pastoraaltheologie wordt voortgebouwd op het vak (algemene) Pastoraaltheologie. Kwamen in het vak Pastoraaltheologie alle aspecten van pastoraat aan bod, in dit vak, Speciale pastoraaltheologie, zullen verschillende onderdelen van pastoraat verdiept worden. Onder andere zal het hierbij gaan om: Leidinggeven in het pastoraat, Leerlingen maken, Gemeenschapsopbouw, Catechese, Gebed binnen het pastoraat, etc.. Gelijk als in het vak Algemene pastoraaltheologie zal het vak Speciale pastoraaltheologie voornamelijk gegeven worden vanuit het perspectief van de Nieuwe Evangelisatie. Hoe kunnen we een goed priester/ pastor/ pastoor zijn in deze huidige tijd? In een context waarin er binnen parochies veel aandacht nodig is om tot een cultuurverandering te komen, om zo tot een werkelijke Nieuwe Evangelisatie te komen. Waar kunnen wij van leren? Welke bagage hebben wij nodig om hier goed op in te kunnen spelen? Bij de colleges zullen ook verschillende sprekers vanuit de praktijk uitgenodigd worden.

Literatuur:
J. MALLON, *Als God renoveert, de parochie van onderhoud naar bloei.* Baarn, Adveniat, 2109.
M. HARPER, *Hoe een Christengemeente tot Bloei Kwam*. Kampen: Kok, 1974.
A. HENDERSHOTT EN C. WHITE, *Renewal, How a New Generation of Faithfull Priests and Bishops is Revitalizing the Catholic Church,* New York/ London: Encounter Books, 2013.
M. RALPH EN P. WILLIAMSON, *John Paul and the New Evangelization, How You Can Bring the Good News to Others*. Cincinnati, OH: St. Anthony Messenger Press, 2006.
S. WEDDEL, *Becoming a Parish of Intentional Disciples*. Huntington, Indiana: Our Sunday Visitor, 2015.
S. WEDDEL, *Forming Intentional Disciples, The Path to Knowing and Following Jesus*. Huntington, Ind.: Our Sunday Visitor, 2012.
G. WEIGEL, *Evangelical Catholicism, Deep Reform in the 21st-Century Church.* New York: Basic Books, 2013.
M. WHITE EN T. CORCORAN, *Rebuilt: Awakening the Faithfull, Reaching the Lost, and Making Church Matter*. Notre Dame, IN: Ave Maria, 2013.

Wijze van tentamineren: mondeling of eventueel een werkstuk.

07E12 Speciale pastoraaltheologie II: pastoraal gesprek

Docent: DRS. J.C.J. DE WIT

In dit onderdeel van de leergang leert de student over de professie van het helpende gesprek in het algemeen: houding, mogelijkheden en gevaren van verschillende soorten interventies, opbouw, voortgang en afronding. Vervolgens leert de student over het typisch eigene van het pastorale gesprek: het helpende gesprek in de context van geloven, gevoerd door iemand die daartoe door de Kerk geroepen is. Tenslotte wordt aandacht gegeven aan enkele specifieke categorieën van pastorale gesprekken, zoals de voorbereiding op de sacramenten van doopsel en huwelijk en het gesprek bij het overlijden van een dierbare.
Tijdens de colleges zal het accent liggen op het inoefenen van het pastorale gesprek, met gebruikmaking van verschillende methodieken, zoals het rollenspel. In later stadium zal er ook aandacht worden gegeven aan verbatimanalyse. Aanwezigheid en actieve participatie van de studenten tijdens de colleges zijn vereist.

Literatuur:
E. KUEBLER – ROSS, *Lessen voor levenden. Gesprekken met stervenden*. Vele uitgaven sinds 1969.
R. GANZEVOORT en J. VISSER, *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding.* Zoetermeer, 2007. Hieruit: Hoofdstuk 5, “Het gesprek”, pag. 133 t/m 159; Hoofdstuk 11, “Verlies”, pp. 290-323.

Wijze van tentamineren: mondeling.

07E20 Homiletiek

Docent: LIC. L. GEORGES

De cursus Homiletiek heeft tot doel de toekomstige kandidaten voor het priesterschap voldoende voor te bereiden om tijdens een liturgische viering een homilie te houden. De cursus behandelt het homiletisch directorium en analyseert wat de natuur, de bedoeling en de context van de homilie is binnen de liturgie. Men kijkt naar de methodologische en inhoudelijke aspecten van een homilie. De studenten bestuderen verschillende voorbeelden van homilieën om de structuur en de inhoud van een homilie te leren kennen. Vervolgens moet iedere student zich zo voorbereiden om ten overstaan van de andere studenten een homilie te houden.

Literatuur:
TWEEDE VATICAANSE CONCILIE, Constitutie over de heilige liturgie *Sacrosanctum concilium*, nn. 7, 24, 35, 52, 56.
PAUS PAULUS VI, Apostolische exhortatie *Evangelii nuntiandi*, nn. 43, 75-76, 78-79, 8 december 1975.

PAUS FRANCISCUS, Postsynodale Apostolische Exhortatie *Evangelii gaudium*, 24 november 2013.
CONGREGATIE VOOR DE GODDELIJKE EREDIENST EN DE REGELING VAN DE SACRAMENTEN, *Homiletisch directorium*, 29 juni 2014.

Wijze van tentamineren: mondeling.

08A01 Het liturgische jaar

Docent: DR. S. MARCANTOGNINI

Het liturgisch jaar is de aanwezigheid, op sacramentele en rituele wijze, van het paasmysterie van Christus in de loop van het jaar. Het liturgisch jaar is in deze zin ook "liturgie", d.w.z. het is het geheel van de momenten waarop de Kerk de verlossing viert, vooral door de Eucharistie, als "gedachtenis" van Gods heilswerk. De tijd is als het ware de sleutel om het mysterie van Christus in het liturgisch jaar te kunnen ervaren.
In de cursus worden de opbouw, de historische achtergrond en de huidige betekenis van het liturgisch jaar behandeld. Ook zal aandacht worden besteed aan de verschillende liturgische tijden en feesten.

Literatuur:
CONGREGATIE VOOR DE EREDIENST, *Algemene Normen voor het liturgisch jaar en de algemene Romeinse kalender*, *Altaarmissaal voor de Nederlandse Kerkprovincie*, Zeist 1979, 121-138.
CONGREGATIE VOOR DE EREDIENST, Rondzendbrief *De voorbereiding en viering van het paasfeest* (16 januari 1988), in *Kerkelijke documentatie 121*, 17 (1989).
JOHANNES PAULUS II, Apostolische brief over de heiliging van de zondag *Dies Domini* (31 mei 1998), in *Kerkelijke documentatie 121*, 26 (1998) 9/10, 3-36.
NEDERLANDSE BISSCHOPPENCONFERENTIE, *De viering van het Paastriduum. Enkele aspecten van de liturgie van het lijden, sterven en verrijzen van de Heer*, in *Liturgische Documentatie 8* (2012).
A. ADAM, *Das Kirchenjahr mitfeiern. Seine Geschichte und seine Bedeutung nach der Liturgieerneuerung*, Freiburg 1979 (Ned. Vertaling: *Het liturgisch jaar vieren en beleven. Zijn geschiedenis en betekenis in de liturgievernieuwing*, Turnhout 1988).
A. BERGAMINI, *L'anno liturgico. Cristo festa della Chiesa. Storia, celebrazione, teologia, spiritualità, pastorale*, Ed. San Paolo, Cinisello Balsamo, 2002.
A. LAMERI, *L'anno liturgico come itinerario biblico*, Ed. Queriniana, Brescia, 1998.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

09E24 Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd

Docent: MGR. DR. P. HAMANS

De cursus behandelt de geschiedenis van de kerk tussen ± 1500 en 1815. Daarbij komen aan de orde: de reformatie en haar voorgeschie-denis; de katholieke hervorming, het Concilie van Trente, de verhouding tussen de theologie van kerk en reformatie en de doorvoering van deze kerkvergadering; de École Française; het jansenisme, episcopalisme, gallicanisme en febronianisme en Verlichting. Daarnaast wordt aandacht besteed aan ontwikkelingen op het vlak van het religieuze leven en de missie.

Literatuur ter verdere oriëntatie in de kerkgeschiedenis van de zestiende tot den met de achttiende eeuw:

BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, J./BERG, J. V. DEN/BRUIN, C. DE/ DANKBAAR, W., *Handboek der kerkgeschiedenis*, I-IV, Leeuwarden 1979-1985.
BIHLMEYER, K./TÜCHLE, H., *Kirchengeschichte*, II-III, Paderborn 1982.
HAYE, R. DE LA/HAMANS, P. (ed.), *Bisdom langs de Maas. Geschiedenis van de kerk in Limburg,* Maastricht 2009.
BOKENKOTTER, TH., *A Concice History of the Catholic Church*, New York 1979.
BRANDMÜLLER, W., *Licht und Schatten. Kirchengeschichte zwischen Glaube*, Fakten und Legenden, Augsburg 2007.
DECAVELE, J., *De dageraad van de reformatie in Vlaanderen (1520-1565)*, I-II, Brussel 1975.
MAYEUR, J.-M. E.A. (red.), *Die Geschichte des Christentums. Religion, Politik, Kultur*, VII-XIII, Freiburg 1991-2002.
FRANK, K., *Geschichte des christlichen Mönchtums*, Darmstadt 1993[5].
FRANZEN, A., *Kerkgeschiedenis in kort bestek*, Helmond 1966.
FRANZEN, A./BÄUMER, R., *Papstgeschichte*, Freiburg 1988.
LENZENWEGER J. E.A. (uitg.), *Geschichte der Katholischen Kirche*, Graz 1995.
DUMEIGE, G./BACHT, H. (ed.), *Geschichte der ökumenische Konzilien*, I-XII, Mainz 1963 vv.
HAMANS, P., *Geschiedenis van de katholieke kerk in Nederland. Van missionering tot het herstel van de hiërarchie in 1853*, Brugge 1992.
HAMANS, P., *Geschiedenis van het seminarie van het eerste bisdom Roermond (1570-1813),* Brugge 1986.
HAMANS, P., *Jezus van meer nabij volgen. Geschiedenis van het religieuze leven*, in: De Sleutel 23(1995) nr. 1 tot en met 30(2003), nr. 12.
HAMANS, P., *Vorming tot zelfstandige dragers van het geloof. Priesteropleiding in Nederland tussen 1500 en 2000*, in: *De vorming van de priester in de loop der eeuwen. Viering van de vijfentwintigste dies natalis van het grootseminarie Rolduc*, Roermond 2001, 47-142.
HEIMBUCHER, M., *Die Orden und Kongregationen der katholischen Kirche,* I-II, Paderborn 1933-1934[3].
HEYER, F., *Konfessionskunde*, Berlin 1977.
HOLMES, J. /B. BICKERS, B., A SHORT, *History of the Catholic Church,* Wellwood 1984[2].

JEDIN , H., E.A. (uitg.), *Handbuch der Kirchengeschichte*, I-VII, Freiburg 1962-1979.
JEDIN, H., *Geschichte des Konzils von Trient*, I-IV/2, Freiburg 1970-1978.
JEDIN, H., *Geschiedenis van de concilies. De twintig oecumenische concilies in de kerkgeschiedenis*, Hilversum 1959.
JONG, J. DE/POST, R./ABBINK, G., *Handboek van de kerkgeschiedenis*, I-IV, Utrecht 1962-1965.
ORLANDIS, J., *Korte geschiedenis van de katholieke kerk*, Amsterdam 2010.
PLÖCHL, W., *Geschichte des Kirchenrechts*, I-V, München 1960-1969.
ROGIER, L., *Geschiedenis van het katholicisme in Noord-Nederland in de zestiende en zeventiende eeuw*, I-V, Amsterdam 1964[3].
ROGIER/, L./AUBERT, R./KNOWLES, M., *Geschiedenis van de kerk in tien delen*, I-X, Hilversum 1963-1974.
SCHATZ, K., *Allgemeine Konzilien. Brennpunkte der Kirchengeschichte*, Paderborn 1997.
SCHELKENS, K./GEEST, P. VAN/GENNIP, J. VAN, *Het katholicisme in Europa. Een geschiedenis*, Amsterdam 2018.

Wij gebruiken als handboek: HAMANS, P., *Geschiedenis van de Katholieke Kerk*, I-II, in: Studia Rodensia VII, HAMANS, P./HEGGE, B./HENDRIKS, L. (red.), Almere 2014.

Tijdens de cursus wordt een eigen cursus uitgereikt.

Wijze van tentamineren: mondeling.

09E26 Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd

Docent: MGR. DR. P. HAMANS

Deze cursus beslaat de periode van 1815 tot heden. Hoofdaccenten liggen op: de kerk na de Franse Revolutie; het liberalisme in de negentiende en twintigste eeuw; de beide Vaticaanse Concilies; de pausen en hun beleid in deze beide eeuwen; de kerk gedurende de Tweede Wereldoorlog en de verhouding kerk en staat.

Literatuur:
Literatuur ter verdere oriëntatie in de kerkgeschiedenis van de negentiende en twintigste eeuw:
ALBERIGO, G./WITTSTADT, K., *Geschichte des Zweiten Vatikanischen Konzils, 1959-1965*, I-IV, Mainz 1997 en 2000.
AUBERT, R., *Vaticanum I. Geschichte der ökumenischen Konzilien* XII, Mainz 1965.
BÄUMER, R./FRANZEN, A., *Pastgeschichte*, Freiburg 1988.
CONINCK, P. DE, *Een les uit Pruisen. Nederland en de Kulturkampf (1870-1880)*, Hilversum 2005.
MAYEUR, J.-M. E.A. (red.), *Die Geschichte des Christentums. Religion, Politik, Kultur*, II-XIIV, Freiburg 1991-2002.

HAMANS, P., *Jezus van meer nabij volgen. Geschiedenis van het religieuze leven*, in: De Sleutel 23(1995) - 30(2003).
HAMANS, P., *Pius XII en de Jodenvervolging*, in: Emmaüs 25(1994)67-80.
HAMANS, P., *Rooms-Katholieke Kerk en fascisme in Nederland*, in: Communio Internationaal Katholiek Tijdschrift 13(1988)374-384.
HAMANS, P., *Wie leidt wie? Elementen van bisschoppelijke leiding in Nederland na 1960*, in: Communio 29(2004)145-160.
Hitlers strijd tegen God, de Kerk, het menszijn en de schepping, I-V, in: Emmaüs 53(2022) nr. 2, 16-25, nr. 3, 15-24, nr. 4, 20-32, nr. 4, 12-17, 54(2023) nr. 1, 19-29.
Hebblethwaite, P., Johannes XXIII. De paus van het concilie, Haarlem 1985.
HEBBLETHWAITE, P., *Paul VI. The first modern Pope,* New York 1993.
HENDRIKS, J., *Vaticanum II en verder... De leer van het concilie en de ontwikkeling* daarvan in de tijd daarna, Oegstgeest 1993.
JEDIN, H., Geschiedenis van de concilies. De twintig oecumenische concilies in de kerkgeschiedenis, Hilversum 1959.
JEDIN, H., *Handbuch der Kirchengeschichte*, IV-VII, Freiburg 1970-1979.
JONG, J. DE/POST, R./ABBINK, G., *Handboek van de kerkgeschiedenis*, III-IV, Nijmegen 1963-1965.
LAUX, J., *Church history. A complete history of the Catholic Church to the present day,* Illinois 1989.
RICCARDI, A., *De eeuw van de martelaren. Geschiedenis van christenen uit de twintigste eeuw vermoord omwille van hun geloof*, Tielt 2002.
ROGIER, L., *In vrijheid herboren*, Den Haag 1956.
ROGIER, L./AUBERT, R./KNOWLES, M., *Geschiedenis van de kerk in tien delen*, VI-X, Hilversum 1966-1974.
SCHATZ, K., *Konzilien – Brennpunkte der Kirchengeschichte*, Paderborn 1997.
SCHATZ, K., *Der päpstliche Primat. Seine Geschichte von den Ursprungen bis zur Gegenwart*, Würzburg 1990.
SCHATZ, K., *Vaticanum I (1869-1870*), I-III, Paderborn 1992-1994.
SCHELKENS, K./GEEST, P. VAN/GENNIP, J. VAN, *Het katholicisme in Europa. Een geschiedenis*, Amsterdam 2018.

Wij gebruiken als handboek: HAMANS, P., *Geschiedenis van de Katholieke Kerk*, I-II, in: Studia Rodensia VII, HAMANS, P./HEGGE, B./HENDRIKS, L. (red.), Almere 2014.

Tijdens de cursus wordt eigen cursus uitgereikt.

Wijze van tentamineren: mondeling.

09S96 'Genade' bij de kerkvaders

Docent: DR. E. BRUSSEE

Is alles genade van God of heeft de mens ook een eigen inbreng als het gaat om zijn of haar heil? Een vraag die een belangrijke rol speelt in de verhouding tussen

de rooms katholieke Kerk en de kerken van de reformatie. Vaak wordt daarbij teruggegrepen op Paulus. Maar zeker ook op de kerkvader Augustinus. In deze cursus gaan we terug naar de bronnen. Hoe moeten we de uitspraken van Paulus verstaan als het gaat om genade? En wat zeggen de kerkvaders hierover? Naast Augustinus zal Johannes Chrysostomus uitvoerig aan bod komen. Maar ook Cyprianus en andere, minder bekende kerkvaders.

Literatuur:
P. GORDAY, *Principles of patristic exegesis: Romans 9-11 in Origen, John Chrysostom, and Augustine*, New York, 1983.
SINT AUGUSTINUS (354-430), T. VAN BAVEL (1923-2007) en P. VAN CALAMA (ca.370-ca437), *Bij het zestiende eeuwfeest van Augustinus' bekering: 'veel te laat heb ik jou liefgekregen': leven en werk van Augustinus van Hippo*, Augustijns Historisch Instituut, Heverlee, 1986.
J. DELOBEL, 'Paulus over genade en verdienste' in *Paulus*. Onder redactie van Frans van Segbroeck, Leuven 2004, 203-201.
SINT AUGUSTINUS, *Belijdenissen (Confessiones)*, Ingeleid, vertaald en van aantekeningen voorzien door Wim Sleddens O.S.A., Budel, Damon, 2009.
SINT AUGUSTINUS (354-430), I.J.WISSE (1929-2011), A. DUPONT (1979-), M. LAMBERIGTS (1955-) en R. DEBAENE (Vertaler), *Vier antipelagiaanse geschriften,* Zoetermeer, 2014.
M. WOLTER, *Der Brief an die Römer. Tlbd. I: Röm 1-8*, In de reeks Evangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament (EKK) VI, Neukirchen-Vluyn, 2014.
SINT JOHANNES CHRYSOSTOMUS en W. ARNOLDI, *Homilien Des Heiligen Johannes Chrysostomus Uber Die Briefe Des Heiligen Paulus*, 2018.
J. KREIJKES, 'Woord vooraf bij de preken van Chrysostomus (1538?)' in *Calvijn Verzameld, deel 1*, Utrecht 2019, 27-38.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

09S98 De icoon van Christus

Docent: LIC. T. RICO MARTÍNEZ

Deze cursus heeft als doel, om op een inleidende manier, de Byzantijnse iconografie vanuit verschillende hoeken te benaderen, met als kernpunten haar liturgische functie en haar theologische betekenis.
Ten eerste zal een historische analyse gemaakt worden van hoe de mens, sinds het begin van de beschaving, heeft geprobeerd om contact met het goddelijke vast te leggen door middel van artistieke representatie. Dit feit echter zal worden onderbroken met het verbod van de Sinaï, dat zal duren totdat God zelf afbeelding (eikon) zal worden, in Zijn menswording; in de woorden van de H. Johannes van Damascus, "uit liefde voor de mens, vernederde Hij zich om vorm en figuur aan te nemen".

Later, na een evaluatie van de eerste vroege christelijke kunst, zullen we ons richten op de iconoclastische controverse en de daaropvolgende veroordeling en het herstel van de verering van iconen en haar theologische rechtvaardiging. Om dit conflict beter te begrijpen men zal de historische en theologische context bestuderen waar de ketterij van Arius een fundamentele rol speelde. Daarna zal men de leerstellingen verdedigen van de icoon voor vaders, zoals Athanasius, Basilius en Johannes van Damascus dat behandelen, die zullen culmineren in het veroordelen van de beeldenstorm door de Tweede Concilie van Nicea.
Na afsluiting van dit eerste blok, zal de cursus zich richten op een specifieke studie van de iconen. Men zal beginnen met de theologische rechtvaardiging om daarna de liturgische functie te behandelen. Men zal ook de rol van schoonheid in de christelijke assemblee behandelen en de behoefte aan een duidelijke esthetiek ten dienste van de christenen.
Ten slotte zullen we proberen de verschillende iconografische types en hun theologische en catechetische betekenis (tegenover de westerse kunst, die vooral sinds de Renaissance, kan worden beschouwd als emotioneel en sentimenteel) uit te leggen. Men zal benadrukken dat in de icoon niets toevallig is kleuren of lijnen, of vormen, die soms vreemd lijken.

Literatuur:
H. DENZINGER – P. HÜNERMANN, *Enchiridion Symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*.
JOHANNES DAMASCENUS, *Exposición de la fe*, Ciudad Nueva, Madrid, 2003
CH. BARBER, *Figure and likeness. On the limits of representation in byzantine iconoclasm*, Princeton University Press, Princeton (N.J) 2002.
P. FLORENSKIJ, *Le porte regali. Saggio sull´icona*, Ed. Adelphi.
IDEM, *Bellezza e liturgia. Scritti su cristianessimo e cultura*, Ed. Mondadori.
A. GRABAR, *La iconoclastia bizantina*, Akal, Madrid, 1998.
H. JEDIN, *Manual de historia de la Iglesia*, Herder, Barcelona 1980.
J. QUASTEN, *Patrología, II. La edad de oro de la literatura patrística griega*, B.A.C, Madrid, 1962
M. QUENOT, *El icono*, Desclee de Brouwer, Bilbao, 1990.
CH. SCHONBORN, *El icono de Cristo. Una introducción teológica*. Ed. Encuentro.
L. USPENSKI, *Teología del icono*, Ed. Sígueme.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

10C10 Canoniek recht I. Algemene inleiding en strafrecht

Docent: LIC. M. AGIUS

In deze cursus wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het canoniek recht in de loop van de geschiedenis van de katholieke Kerk alsmede van de wordingsgeschiedenis van het huidige Wetboek van Canoniek Recht (*Codex Iuris Canonici*). Een overzicht van de hoofdlijnen van de theologie van het recht aan de

hand van de opvattingen van verschillende canonistenscholen. De geschiedenis van enkele instellingen van canoniek recht, met name van de celibaatsverplichting. De belangrijkste begrippen uit de algemene normen (boek I): kerkelijke wetten, gewoonte, administratieve beschikkingen (decreet; rescript; privilege; dispensatie); fysieke personen en rechtspersonen; bestuursmacht; verlening en verlies van kerkelijke ambten. In grote lijnen worden boek V over de tijdelijke goederen van de Kerk en boek VI over het kerkelijk strafrecht behandeld.

Verplichte literatuur:
Tijdens de colleges wordt een tekst verstrekt. Daarnaast dient men zelf aantekeningen te maken.

Overige literatuur (selectie):
A. MONTAN, *Il diritto nella vita e nella missione della Chiesa*, deel I: *Introduzione. Norme generali. Il popolo di Dio*, Bologna 2001.
L. GEROSA, *Das Recht der Kirche*, Paderborn 1995.
C. VAN DE WIEL, *Geschiedenis van het kerkelijk recht,* Leuven 1986 (ook in verschillende andere talen verschenen).
J. GAUDEMET, *Eglise et cité. Histoire du droit canonique,* Paris 1994 (Italiaanse vertaling: *Storia del diritto canonico. Ecclesia et civitas*, Torino 1998).
H.E. FEINE, *Kirchliche Rechtsgeschichte. Die katholische Kirche,* Köln, Wien 1972.
A. STICKLER, *Historia iuris canonici latini*, deel I: *Historia fontium,* Roma 1974, herdruk.
L. MUSSELLI, *Storia del diritto canonico. Introduzione alla storia del diritto e delle istituzioni ecclesiali,* Turijn 1992.
R.G.W. HUYSMANS, *Algemene normen van het wetboek van canoniek recht* (*Novum commentarium Lovaniense*, Leuven 1993).
F.X. URRUTIA, *Les normes générales,* Paris 1994 (ook in het Italiaans).
J. HENDRIKS, "Geschiedenis van de celibaatsverplichting", in: *Communio* 21 (1996), pp. 204-219.
IDEM, *Het celibaat van de priesters*, Vogelenzang 2008 (Tiltenberg-studies, 2).
A. BORRAS, *Les sanctions dans l'Église* (*Le nouveau droit Ecclésial*), Paris 1990.
A. MEIJERS, *Het vermogensrecht in het Wetboek van Canoniek Recht* (*Novum commentarium Lovaniense*, Leuven 2000).

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

11S18 Etiquette

Docent: DR. G.H.B. BRUGGINK

De cursus heeft tot doel een inleiding te geven in de hedendaagse goede omgangsvormen.

Literatuur: Wordt tijdens de colleges bekendgemaakt.

15A30 Werkcollege filosofie: Wat is dat – Verlichting?

Docent: DR. J. VERBURGT

Wat is dat eigenlijk — de Verlichting? Het begrip staat nog altijd volop in de belangstelling, inclusief de dubbelzinnigheid ervan. Maar hoe is dit begrip *wijsgerig* te verstaan en te verhelderen? In 1784 schreef de filosoof Immanuel Kant een beroemd artikel met de titel *Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?*. Aan de hand van deze klassieke tekst en enkele hedendaagse artikelen beoogt dit werkcollege te komen tot een precisering van het Verlichtingsdenken.

Literatuur:
De teksten worden digitaal beschikbaar gesteld.

Werkvorm:
Werkcolleges met referaten van de deelnemers.

Wijze van tentamineren:
Schriftelijk leesverslag (op basis van het referaat) of werkstuk.

16D30 Werkcollege theologie: hagiologie II

Docent: DR. M. LINDEIJER SJ

Inhoud:
De student maakt kennis met het fenomeen van de martelaren voor het nieuwe millennium, gepropageerd door paus Johannes Paulus II als voorbereiding op het grote jubeljaar 2000. De “eeuw der martelaren” is niet alleen getekend door een sterk groeiende christenvervolging, maar ook door vormen van martelaarschap in andere grote godsdiensten én in de seculiere cultuur. In deze cursus bekijken we een aantal casussen van modern christelijk martelaarschap en reflecteren we op de historische context, de motieven van slachtoffers en daders, en andere constituerende elementen van het moderne martelaarschap, vanuit het patristisch inzicht dat niet de (dood)straf de martelaar maakt, maar de oorzaak van die straf.

Leerdoelen:
De student leert zelfstandig na te denken over het fenomeen en de betekenis van martelaren en martelaarschap in de eigen tijd, zowel in het christendom als daarbuiten. Hij zal in staat zijn te onderscheiden wat vanuit katholiek perspectief binnen én buiten de eigen Kerk wel of niet martelaarschap kan worden genoemd en waarom. Hij zal de waarde van dat martelaarschap voor de opbouw van de Kerk begrijpen en deze vertalen naar zijn eigen leven.

College- en toetsvorm:
De collegevorm is die van het werkcollege. Elke student bereidt één college voor door de opgegeven pagina's (maximaal 20) van Riccardi's boek samen te vatten en daarbij de vraag te beantwoorden waarom christenen in die tijd en op die plaats werden vervolgd. Hij presenteert zijn bevindingen in de eerste helft van het college, waarna we gezamenlijk verder reflecteren op het onderwerp, vooral aan de hand van het boekje van Mitchell. Uiterlijk drie dagen na het college leveren alle studenten een verslag in van één A4 (lettertype Times New Roman, tekengrootte 12, regelafstand 1,15), waarin zij beschrijven wat zij feitelijk hebben geleerd en wat hen persoonlijk daarin heeft getroffen. Voor het eindcijfer telt de voorbereidingsopdracht voor een derde en de reflectieopdrachten samen voor twee derde. Het gebruik van AI in welke vorm dan ook bij het maken van de opdrachten is niet toegestaan.

Verplichte literatuur:
BENEDICTUS XVI, Brief aan de deelnemers van de plenaire sessie van de Congregatie voor de zaken van de heiligen, 24 april 2006.
JOHANNES PAULUS II, apostolische brief *Tertio millennio adveniente*, Vaticaanstad, 1994, n. 37.
MITCHELL, JOLYON, *Martyrdom. A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2012.
RICCARDI, ANDREA, *De eeuw van de martelaren*, Lannoo, 2002.

Aanbevolen literatuur:
BAKKER, HENK, EN BERT-JAN LIETAERT PEERBOLTE (red.), *Dan liever dood. Over martelaren en hun religieuze drijfveren*, Amsterdam University Press, 2022.
Bergman, Susan (red.), *Martelaren. Literaire levensverhalen over bekende gelovigen van nu*, Ten Have, 1997
Getuigen voor Christus, Rooms-katholieke bloedgetuigen uit Nederland in de twintigste eeuw, Nationale Raad voor Liturgie, 2008.
Romeins Martyrologium, Vereniging voor Latijnse Liturgie, 2008.
SALOUL, IHAB, EN JAN WILLEM VAN HENTEN (red.), *Martyrdom. Canonisation, Contestation and Afterlives*, Routledge, 2025.
SCHNEIDER, ATHANASIUS, *No Greater Love. The True Meaning of Martyrdom*, Tan Books, 2025.

91S10 Muziekrepertoire

Docent: A. RODRÍGUEZ LUQUE

Wekelijks vindt er een zangrepetitie plaats voor alle studenten waarin de gezangen die in de komende liturgische vieringen op het programma staan worden geoefend. Bij de repetities wordt onder andere gezongen uit de zangbundels *Gezangen voor Liturgie* (Baarn 1996) en *Laus Deo* (Roermond 2000) en uit het *Liber Cantualis* (Solesmes 1983). Deze boeken zijn in de collegezaal aanwezig.

91S11 Zangles - Gregoriaanse zang in de Romeinse liturgie

Docent: DR. L. TABORA

De cursus introduceert het kernrepertoire van de gregoriaanse zang als een fundamenteel onderdeel van het muzikale, liturgische en spirituele erfgoed van de Rooms-Katholieke Kerk.
Deze cursus biedt een praktische vorming in de zangtraditie van de Romeinse ritus, beginnend met eenvoudige vormen van liturgische recitatie, psalmodie en devotionele gezangen, en vervolgens uitmondend in het Ordinarium en het Proprium van de Mis. Daarnaast wordt een inleiding gegeven in andere repertoires, zoals die van het Getijdengebed.
Hoewel de cursus voornamelijk praktisch van aard is, wordt de gregoriaanse zang geplaatst binnen haar historische, theologische, liturgische en pastorale context. Studenten ontwikkelen vaardigheden in het zingen van liturgische teksten en gregoriaans repertoire en leren zowel gregoriaanse kwadraatnotatie als moderne muzieknotatie lezen en interpreteren. Daarnaast maken zij kennis met de voornaamste zangboeken en liturgische bronnen van de Romeinse ritus en leren zij deze doelmatig te gebruiken bij de voorbereiding en uitvoering van liturgische vieringen.

Literatuur:
Antiphonale Monasticum. 3 vols.: *Tomus I: De Tempore*; *Tomus II: Psalterium Diurnum*; *Tomus III: De Sanctis.*Solesmis: Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 2005–2007.
Antiphonale Romanum. Tomus I: In Dominicis et Festis, ad Laudes cum Invitatoriis; *Tomus II: Ad Vesperas in dominicis et festis.* Solesmis: Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 2009–2020.
Graduale Romanum. Editio typica. Solesmis: Abbaye Saint-Pierre de Solesmes; Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1974.
Graduale Simplex in usum minorum ecclesiarum. Editio typica altera. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1975.
Ordo Cantus Missae. Editio typica altera. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1987.
Ordo Missae in cantu: Missalis Romani. Solesmis: Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 1995.
Gezangen voor Liturgie. Heeswijk-Dinther: Abdij van Berne.
Liber Cantualis. Solesmis: Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 1982.
Liber Hymnarius: Cum Invitatoriis et Aliquibus Responsoriis. Editio emendata et aucta. Solesmis: Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 2019.

91S13 Muzikale vorming en liturgische zang I

Docent: A. RODRÍGUEZ LUQUE

Muzikale vorming: ontwikkeling van het muzikale gehoor, vorming van de zangstem, elementaire muziekleer, gregoriaanse en moderne notenschrift leren lezen. *Liturgische zang*: kennis van de diverse vormen en genres in de kerkmuziek (psalmodie, hymne, acclamatie, beurtzang, strofelied, etc.); eenvoudige gezangen uit het Gregoriaanse en het Nederlandstalige repertoire.
Aan het einde van een semester worden de kandidaten getoetst op hun kennis van behandelde theoretische stof; zij worden geacht een eenvoudige korte melodie op het gehoor na te kunnen zingen en een aantal door hen voorbereide gezangen te kunnen uitvoeren. De kandidaten die hierin slagen kunnen in een volgend studiejaar deelnemen aan de vervolgcursus muzikale vorming, waarin de theoretische kennis zal worden verdiept en waarin ook moeilijkere gezangen aan de orde zullen komen.

Literatuur:
Documenten over gewijde muziek, Liturgische documentatie nr. 5, NRL 2008.
ELEMANS, J., *Gregoriaans zingen, een handreiking,* SNK, Utrecht, 1999.
WIT, J. DE, *Wat is liturgische muziek?* Abdij van Berne, Heeswijk, 2008.

Gedurende de cursus wordt onder andere gezongen uit de zangbundels *Gezangen voor Liturgie* (Baarn 1996) en *Laus Deo* (Roermond 2000) en uit het *Liber Cantualis* (Solesmes 1983).

Wijze van tentamineren: mondeling.

97S25 Management en vergadering

MEERDERE DOCENTEN

Blokcollege: 2-5 februari 2027 (in Rolduc).

ROOSTERS

Ma.:

09.30-10.15 uur	I uur	eerste college
10.20-11.05 uur	II uur	tweede college
11.05-11.20 uur		koffie/theepauze
11.20-12.05 uur	III uur	derde college
12.10-12.55 uur	IV uur	vierde college
13.00-13.40 uur	V uur	vijfde college
15.00-15.45 uur	VI uur	zesde college
15.50-16.35 uur	VII uur	zevende college
16.35 uur		einde middagcolleges

Di. t/m vr.:

9.20-10.05 uur	I uur	eerste college
10.10-10.55 uur	II uur	tweede college
10.55-11.10 uur		koffie/theepauze
11.10-11.55 uur	III uur	derde college
12.00-12.45 uur	IV uur	vierde college
12.45 uur		einde van de ochtendcolleges
12.50 uur		middaggebed - middagmaal
14.00-14.45 uur	V uur	vijfde college
14.50-15.35 uur	VI uur	zesde college
15.35-15.50 uur		koffie/theepauze
15.50-16.35 uur	VII uur	zevende college
16.35 uur		einde middagcolleges

Rooster jaar I-II (1e semester)

uur	MA	uur	DI	WO	DO	VRIJ
I	Muziek	I	Geschiedenis antieke filosofie	Liturgisch jaar	Icoon van Christus	Veritatis splendor
II	Muz. vorming					Latijn I
III	Inleiding filosofie	II	Geschiedenis antieke filosofie	Liturgisch jaar	Icoon van Christus	Veritatis splendor
	Antropologie					Grieks I
IV	Inleiding filosofie	III	Kosmologie	Priesterlijke spirit. II	Latijn II	Godsdienst-filosofie
	Antropologie					
V	Inleiding filosofie	IV	Kosmologie	Priesterlijke spirit. II	Grieks II	Godsdienst-filosofie
	Antropologie					
VI-VII	Zangles	V-VI				

Rooster jaar I-II (2e semester)

uur	MA	uur	DI	WO	DO	VRIJ
I	Muziek	I	Geschiedenis middeleeuwse filosofie	Persoonlijke bijbellezing	Latijn	Etiquette
II	Muz. vorming					Geloof en wetenschap
III	Antropologie	II	Geschiedenis middeleeuwse filosofie	Persoonlijke bijbellezing	Latijn	Etiquette
	Werkcollege filosofie					Geloof en wetenschap
IV	Antropologie	III	Kosmologie	Kerkelijke documenten	Grieks	Politieke filosofie
	Werkcollege filosofie					
V	Antropologie	IV	Kosmologie	Kerkelijke documenten	Grieks	Politieke filosofie
	Werkcollege filosofie					
VI-VII	Zangles	V-VI			Geloof en wetenschap	

Rooster jaar III-VI (1e semester)

uur	MA	uur	DI	WO	DO	VRIJ
I	Muziek	I	Kerkgesch. Nieuwe tijd	Genadeleer	Theologale moraal	Genade Kerkvaders
II			Hagiologie			Canoniek recht I
III	Psalmen	II	Kerkgesch. Nieuwe tijd	Genadeleer	Theologale moraal	Genade Kerkvaders
	Pentateuch		Hagiologie			Canoniek recht I
IV	Psalmen	III	Kerkgesch. Nieuwe tijd	Invloedrijke theologen	Homiletiek	Biecht en ziekenzalving
	Pentateuch		Hebreeuws			Canoniek recht I
V	Psalmen	IV	Kerkgesch. Nieuwe tijd	Invloedrijke theologen	Homiletiek	Biecht en ziekenzalving
	Pentateuch		Hebreeuws			Canoniek recht I
VI-VII	Zangles	V-VI				

Rooster jaar III-VI (2e semester)

uur	MA	uur	DI	WO	DO	VRIJ
I	Muziek	I	Kerkgesch. Nieuwste tijd	Eschatologie	Sociale moraal	Etiquette
II						
III	Historische boeken	II	Kerkgesch. Nieuwste tijd	Eschatologie	Sociale moraal	Etiquette
	Pentateuch		Eucharistie			
IV	Historische boeken	III	Kerkgesch. Nieuwste tijd	Theologie vd oecumene	Mariologie	Speciale pastoraal-theologie
	Pentateuch		Eucharistie			
V	Historische boeken	IV	Kerkgesch. Nieuwste tijd	Theologie vd oecumene	Mariologie	Speciale pastoraal-theologie
	Pentateuch		Eucharistie			
VI-VII	Zangles	V-VI				

Lijst van afkortingen van de cursussen

AF	Geschiedenis van de antieke filosofie
AG	Algemene geschiedenis
An	Natuurfilosofie II. Antropologie
BZ	Sacramententheologie II. Biecht en ziekenzalving
CR	Canoniek recht I. Algemene inleiding en strafrecht
Es	Dogmatiek III. Eschatologie
Et	Etiquette
Euch	Sacramententheologie IV. Eucharistie
GF	Godsdienstfilosofie
GK	Genade bij de kerkvaders
GL	Dogmatiek II. Genadeleer
GN	Dialoog christelijke geloof en natuurwetenschap
Gr	Grieks
Ha	*Werkcollege theologie:* hagiologie II
HB	Inl. OT II. Historische boeken
Hbr	Hebreeuws
Hm	Homiletiek
Ho	Exegese OT VI. Hooglied
ICh	De icoon van Christus
IF	Inleiding in de filosofie
IP	Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II
ITh	Invloedrijke theologen uit de 20ste eeuw
KD	Kerkelijke documenten II
Ks	Natuurfilosofie I. Kosmologie
Lat	Latijn
LJ	Het liturgische jaar
LP	Liturgische praktijk
Met	Metafysica
MF	Geschiedenis van de middeleeuwse filosofie
ML	Dogmatiek VII. Mariologie
MR	Muziekrepertoire
MV	Muzikale vorming en liturgische zang I
NG	Nieuwtestamentisch Grieks
NK	Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd
NsK	Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd
Oe	Theologie van de oecumene
PB	Persoonlijke bijbellezing
PF	Politieke filosofie
Pn	Exegese OT I. Pentateuch
Ps	Inl. OT IV. Psalmen & Exegese OT V. Psalmen
SM	Speciale moraaltheologie IV. Sociale moraal
SP	Speciale pastoraaltheologie I
SP	Speciale pastoraaltheologie II: pastoraal gesprek
ThM	Theologale moraal
VS	Veritatis splendor
WcF	*Werkcollege filosofie*
Ws	*Werkstuk*
ZL	Zangles

	Jaar I-II	Jaar III-VI
	September	
Wo 16	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 17	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 18	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	CR/CR/BZ/BZ
Ma 21	--/--/IF/IF/IF/ZL/ZL	--/--/Ps/Ps/Ps/ZL/ZL
Di 22	AF/AF/Ks/Ks	NK/NK/NK/NK
Wo 23	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/--/--
Do 24	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
	1e inleverdatum werkstukken	
Vr 25	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	GK/GK/CR/CR
	Laatste dag inleveren jaarverslag stage	
Ma 28	MR/MV/IF/IF/IF	MR/--/Ps/Ps/Ps
Di 29	AF/AF/Ks/Ks	Ha/Ha/Hbr/Hbr
Wo 30	LJ/LJ/IP/IP	--/--/ITh/ITh
	Oktober	
Do 1	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
	2de inleverdatum werkstukken	
Vr 2	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	CR/CR/--/--
	Baccalaureaatsexamen (W+B)	
Ma 5	--/--/IF/IF/IF/ZL/ZL	--/--/Ps/Ps/Ps/ZL/ZL
	Willibrordlezing	
Di 6	AF/AF/Ks/Ks	Ha/Ha/Hbr/Hbr
Wo 7	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 8	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 9	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	GK/GK/CR/CR
Ma 12	MR/MV/IF/IF/IF	MR/--/Pn/Pn/Pn
Di 13	AF/AF/Ks/Ks	Ha/Ha/Hbr/Hbr
Wo 14	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 15	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 16	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	CR/CR/BZ/BZ
Ma 19	MR/MV/IF/IF/IF	MR/--/Ps/Ps/Ps
Di 20	AF/AF/Ks/Ks	NK/NK/NK/NK
Wo 21	*Herfstvakantie*	
Do 22	*Herfstvakantie*	
Vr 23	*Herfstvakantie*	
Ma 26	MR/MV/IF/IF/IF	MR/--/Ps/Ps/Ps
Di 27	AF/AF/Ks/Ks	Ha/Ha/Hbr/Hbr
Wo 28	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh

Do 29	Symposium in Utrecht	
Vr 30	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	GK/GK/CR/CR

November

Ma 2	MR/MV/IF/IF/IF	MR/--/Pn/Pn/Pn
Di 3	AF/AF/Ks/Ks	NK/NK/NK/NK
Wo 4	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 5	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 6	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	CR/CR/BZ/BZ
Ma 9	--/--/An/An/An/ZL/ZL	--/--/Ps/Ps/Ps/ZL/ZL
	Willibrordlezing	
Di 10	AF/AF/Ks/Ks	NK/NK/NK/NK
	3de inleverdatum werkstukken	
Wo 11	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 12	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 13	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	GK/GK/CR/CR
Ma 16	MR/MV/An/An/An	MR/--/Ps/Ps/Ps
Di 17	AF/AF/Ks/Ks	NK/NK/NK/NK
Wo 18	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 19	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 20	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	CR/CR/BZ/BZ
	Inleveren werkplan en logboek bij de stagecoördinator	
Ma 23	MR/MV/An/An/An	MR/--/Ps/Ps/Ps
Di 24	AF/AF/Ks/Ks	Ha/Ha/Hbr/Hbr
Wo 25	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 26	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 27	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	GK/GK/CR/CR
Ma 30	MR/MV/An/An/An	MR/--/Pn/Pn/Pn

December

Di 1	AF/AF/Ks/Ks	NK/NK/NK/NK
Wo 2	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 3	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 4	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	CR/CR/BZ/BZ
Ma 7	--/--/An/An/An/ZL/ZL	--/--/Ps/Ps/Ps/ZL/ZL
	Willibrordlezing	
Di 8	*Maria Onbevlekt Ontvangen, collegevrij*	
Wo 9	LJ/LJ/IP/IP	GL/GL/ITh/ITh
Do 10	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 11	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	GK/GK/CR/CR
Ma 14	MR/MV/An/An/An	MR/--/Pn/Pn/Pn
Di 15	AF/AF/Ks/Ks	Ha/Ha/Hbr/Hbr
	4de inleverdatum werkstukken	

Wo 16	LJ/LJ/--/--	GL/GL/ITh/ITh
Do 17	ICh/ICh/Lat/Gr	ThM/ThM/Hm/Hm
Vr 18	VS&Lat/VS&Gr/GF/GF	--/--/BZ/BZ
	Na middaggebed begint kerstvakantie	

Januari

Ma 4	*Begin studie- en examenperiode*	
Ma 11	*Begin examenperiode*	
Do 28	*Na laatste examen vrij (t/m zo. 31-01)*	
Vr 29	*Docentenvergadering om 11:15 uur*	
Ma 1	*BHV-cursus, collegevrij*	
Di 2	*Blokcollege: Management en vergadering (in Rolduc)*	
Wo 3	*Blokcollege: Management en vergadering (in Rolduc)*	
Do 4	*Blokcollege: Management en vergadering (in Rolduc)*	
Vr 5	*Blokcollege: Management en vergadering (in Rolduc)*	
Ma 8	*Blokcollege: Hooglied (in Nieuwe Niedorp)* *Willibrordlezing*	
Di 9	*Blokcollege: Hooglied (in Nieuwe Niedorp)*	
Wo 10	*Blokcollege: Hooglied (in Nieuwe Niedorp)*	
Do 11	*Blokcollege: Hooglied (in Nieuwe Niedorp)*	
Vr 12	*Blokcollege: Hooglied (in Nieuwe Niedorp)*	
Ma 15	--/--/An/An/An/ZL/ZL	--/--/Pn/Pn/Pn/ZL/ZL
Di 16	MF/MF/Ks/Ks	NsK/NsK/NsK/NsK
Wo 17	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 18	Lat/Lat/Gr/Gr/GN/GN	SM/SM/ML/ML
Vr 19	GN/GN/PF/PF	--/--/SP/SP
Ma 22	MR/MV/An/An/An	MR/--/HB/HB/HB
Di 23	MF/MF/Ks/Ks	NsK/NsK/NsK/NsK
	Tentamen Hooglied in Heiloo om 14.00 uur	
Wo 24	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 25	Lat/Lat/Gr/Gr	SM/SM/ML/ML
Vr 26	Et/Et/PF/PF	Et/Et/SP/SP

Maart

Ma 1	--/--/An/An/An/ZL/ZL *Willibrordlezing*	--/--/HB/HB/HB/ZL/ZL
Di 2	MF/MF/Ks/Ks	NsK/NsK/NsK/NsK
Wo 3	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 4	Lat/Lat/Gr/Gr/GN/GN	SM/SM/ML/ML
Vr 5	GN/GN/PF/PF	--/--/SP/SP
Ma 8	MR/MV/An/An/An	MR/--/HB/HB/HB

Di 9	MF/MF/Ks/Ks	NsK/NsK/NsK/NsK/Hbr/Hbr
Wo 10	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 11	Lat/Lat/Gr/Gr	SM/SM/ML/ML
Vr 12	Et/Et/PF/PF	Et/Et/SP/SP
Ma 15	MR/MV/An/An/An	MR/--/Pn/Pn/Pn
Di 16	MF/MF/Ks/Ks	NsK/NsK/NsK/NsK
Wo 17	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 18	Lat/Lat/Gr/Gr	SM/SM/ML/ML
Vr 19	*Sint Jozef, collegevrij*	
Za 20	*Herexamens voor deze datum afgesloten*	
Ma 22	MR/MV/An/An/An	MR/--/HB/HB/HB
Di 23	MF/MF/Ks/Ks	--/Euch/Euch/Euch/Hbr/Hbr
Wo 24	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 25	*Witte Donderdag, collegevrij*	
Vr 26	*Goede Vrijdag, collegevrij*	
Za 27	*Stille Zaterdag*	
Zo 28	*Pasen, na Eucharistieviering begint Paasvakantie t/m zo 04-04*	

April

Zo 4	*´s Avonds einde paasvakantie*	
Ma 5	*Maria-Boodschap, collegevrij*	
Di 6	MF/MF/Ks/Ks	--/Euch/Euch/Euch/Hbr/Hbr
Wo 7	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 8	Lat/Lat/Gr/Gr/GN/GN	SM/SM/ML/ML
Vr 9	GN/GN/PF/PF	--/--/SP/SP
Ma 12	--/--/WcF/WcF/WcF/ZL/ZL *Willibrordlezing*	--/--/HB/HB/HB/ZL/ZL
Di 13	MF/MF/Ks/Ks	NsK/NsK/NsK/NsK
Wo 14	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 15	Lat/Lat/Gr/Gr	SM/SM/ML/ML
Vr 16	GN/GN/PF/PF	--/--/SP/SP
Ma 19	MR/MV/WcF/WcF/WcF	MR/--/Pn/Pn/Pn
Di 20	MF/MF/Ks/Ks	--/Euch/Euch/Euch/Hbr/Hbr
Wo 21	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 22	Lat/Lat/Gr/Gr	SM/SM/ML/ML
Vr 23	Et/Et/PF/PF	Et/Et/SP/SP
Za 24	*Bedevaart Bisdom Haarlem-Amsterdam t/m zo 02-05; collegevrij*	

Mei

Ma 3	--/--/WcF/WcF/WcF/ZL/ZL *Willibrordlezing*	--/--/HB/HB/HB/ZL/ZL
Di 4	MF/MF/Ks/Ks	--/Euch/Euch/Euch
Wo 5	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe

Do 6	*Hemelvaart, collegevrij*	
Vr 7	*Collegevrij*	
Ma 10	MR/MV/WcF/WcF/WcF	MR/--/Pn/Pn/Pn
Di 11	MF/MF/Ks/Ks	--/Euch/Euch/Euch/Hbr/Hbr
Wo 12	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 13	Lat/Lat/Gr/Gr	SM/SM/ML/ML
Vr 14	Et/Et/PF/PF	Et/Et/SP/SP
Ma 17	*Tweede Pinksterdag, collegevrij*	
Di 18	MF/MF/Ks/Ks	--/Euch/Euch/Euch
Wo 19	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 20	Lat/Lat/Gr/Gr/GN/GN	SM/SM/ML/ML
Vr 21	GN/GN/PF/PF	--/--/SP/SP
Ma 24	MR/MV/WcF/WcF/WcF	MR/--/HB/HB/HB
Di 25	MF/MF/Ks/Ks	--/Euch/Euch/Euch/Hbr/Hbr
Wo 26	PB/PB/KD/KD	Es/Es/Oe/Oe
Do 27	Lat/Lat/Gr/Gr	SM/SM/ML/ML
Vr 28	Et/Et/PF/PF	Et/Et/SP/SP
Ma 31	*Begin studie- en examenperiode*	

Juni

Ma 7	*Begin examenperiode*
Vr 25	*Docentenvergadering om 11:15 uur*
Za 26	*Afsluiting studiejaar*

Juli

Za 3	*Laatste mogelijkheid hertentamens in juli*

LOKAAL WAAR HET COLLEGE PLAATSVINDT

1 sem.	*Studiezaal*	*Banneuxzaal*	
ma.	Muziek Psalmen Pentateuch	Inleiding filosofie Antropologie	
di.	Antieke filosofie Kosmologie	Kerkgeschiedenis Hagiologie Hebreeuws	
wo.	Liturgisch jaar Priesterlijke spiritualiteit II	Genadeleer Invloedrijke theologen	Nederlands
do.	Icoon van Christus Latijn Grieks	Theologale moraal Homiletiek	Nederlands
vr.	*Veritatis splendor* Godsdienstfilosofie	Genade Kerkvaders Canoniek recht I Biecht en ziekenzalving	

1 sem.	*Studiezaal*	*Banneuxzaal*	
ma.	Muziek Historische boeken Pentateuch	Antropologie Werkcollege filosofie	
di.	Middeleeuwse filosofie Kosmologie Hebreeuws	Kerkgeschiedenis Eucharistie	
wo.	Persoonlijke bijbellezing Kerkelijke documenten	Eschatologie Theologie vd oecumene	Nederlands
do.	Latijn Grieks Geloof en wetenschap	Sociaal moraal Mariologie	Nederlands
vr.	Geloof en wetenschap Politieke filosofie	Speciale pastoraaltheologie	*Lourdeszaal* Etiquette

DATA EXAMENS

Januari

Ma. 11	01A02 Geschiedenis van de antieke filosofie	3	J. VIJGEN
	10C10 CR I. Algemene inleiding en strafrecht	3	M. AGIUS
Wo. 13	02A15 Natuurfilosofie I. Kosmologie I	2,5	J. VIJGEN
	09E24 Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd	3	P. HAMANS
Vr. 15	2A13 Godsdienstfilosofie	3	M. CAVAGNARO
	05D20 Dogmatiek II. Genadeleer	3	A. VAN DEN HOUT
Ma. 18	00H01 Latijn I	1,5	M. TOL
	00H02 Latijn II	1,5	M. TOL
	00H03 Grieks I	1,5	M. TOL
	03C16 Inl. OT IV. Psalmen	1,5	R. GOUW
	03D12 Exegese OT V. Psalmen	1,5	R. GOUW
Wo. 20	08A01 Het liturgische jaar	3	S. MARCANTOGNINI
	04S43 Invloedrijke theologen	3	C. VAN VLIET
Vr. 22	06S60 Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II	3	G. BRUGGINK
	06S64 Theologale moraal	3	J. TERCERO
Ma. 25	09S98 De icoon van Christus	3	T. RICO MARTÍNEZ
	09S96 ‘Genade’ bij de kerkvaders	1,5	E. BRUSSEE
Wo. 27	00H03 Grieks I	1,5	M. TOL
	00B01 Nieuwtestamentisch Grieks	2	M. TOL
Do. 28	06S61 Veritatis splendor	3	E. KISSBOAT
	05E16 Biecht en ziekenzalving	1,5	G.J. PAIMPILLIL

De examens beginnen om 10.00 uur.

Juni

Ma. 7	01A04 Geschiedenis van de middeleeuwse filosofie	3	J. VIJGEN
	03C14 Inl. OT II. Historische boeken	3	R. GOUW
Wo. 9	02A15 Natuurfilosofie I. Kosmologie II	2,5	J. VIJGEN
	09E26 Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd	3	P. HAMANS
Vr. 11	02A16 Natuurfilosofie II. Antropologie	5	J. VERBURGT
	05E55 Dogmatiek VII. Mariologie	3	M. GRĄDZKI
Ma. 14	02B90 Politieke filosofie	3	M. CAVAGNARO
	05D15 Sacramententheologie IV. Eucharistie	3	S. MARCANTOGNINI
Wo. 16	04B15 Kerkelijke documenten II	3	M. AGIUS
	04E50 Theologie van de oecumene	3	C. VAN VLIET
Vr. 18	04S42 Geloof en natuurwetenschap	3	R. JAHAE
	07E11 Speciale pastoraaltheologie I	1,5	J. DE WIT
	07E12 Speciale pastoraaltheologie II	1,5	J. DE WIT
Ma. 21	00H01 Latijn I	1,5	M. TOL
	00H02 Latijn II	1,5	M. TOL
	05D40 Dogmatiek III. Eschatologie	3	A. VAN DEN HOUT
Wo. 23	00H03 Grieks I	1,5	M. TOL
	00B01 Nieuwtestamentisch Grieks	3	M. TOL
	06E36 Speciale moraaltheologie IV. Sociale moraal	3	G. RIZZO
Do. 24	03D11 Exegese OT I. Pentateuch	3	B. KOET
	91S13 Muzikale vorming en liturgische zang I	3	A. RODRÍGUEZ

De examens beginnen om 10.00 uur.

WERKSTUKKEN: STREEFDATA EN ONTMOETINGEN

Inleverdata

Do. 24 sept.	Thema en begeleidende docent. Jaar VI: overzicht scriptie of eindwerkstuk.
Do. 1 okt.	Vraagstelling, concept en literatuur

Ontmoetingen

Di. 10 nov.	14:00 uur	Jaar I-II
	14:30 uur	Jaar III-V
Di. 15 dec.	14:00 uur	Jaar I-II: de laatste dag voor het inleveren.
	14:30 uur	Jaar III-V: de laatste dag voor het inleveren.

De werkstukken moeten gebundeld ingeleverd worden met een ingevuld tentamenbriefje voor de docent en aan de studieprefect wordt een digitale versie toegezonden.

DOCENTEN

Lic. M. Agius: 04B15 Kerkelijke documenten II (KD) en 10C10 Canoniek recht I. Algemene inleiding en strafrecht (CR).

Dr. J. D. Albeza Asencio: 03E04 Exegese OT VI. Hooglied (Ho, blokcollege).

Dr. G.H.B. Bruggink: 06S60 Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II (IP) en 11S18 Etiquette (Et).

Dr. E.L.M. Brussee: Supervisor en stagebegeleider, 09S96 'Genade' bij de kerkvaders (GK).

Drs. F.J. Bunschoten: 08S81 Liturgische praktijk (LP).

Drs. A.S.A. Cannegieter: 00S10 Hebreeuws (Hb).

Lic. M. Cavagnaro: 02A13 Godsdienstfilosofie (GF) en 02B90 Politieke filosofie (PF).

Lic. L.D. Georges: 07E20 Homiletiek (Hm).

Dr. R.G.M. Gouw: 03C14 Inl. OT II. Historische boeken (HB) en 03C16 Inl. OT IV. Psalmen (IPs) en 03D12 Exegese OT V. Psalmen (Ps).

Lic. M. Grądzki: Dogmatiek VII. Mariologie (ML).

Mgr. dr. P.W.F.M. Hamans: 09E24 Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd (NK) en 09E26 Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd (NsK).

Dr. B. Hegge: Spirituele theologie.

Mgr. dr. J.W.M. Hendriks: Canoniek recht.

Dr. A.J.T. van den Hout: 05D20 Dogmatiek II. Genadeleer (GL) en 05D40 Dogmatiek III. Eschatologie (Es.)

Mgr. dr. C.F.M. van den Hout: Exegese.

Dr. R.J.L.X. Jahae: 04S42 Dialoog christelijke geloof en natuurwetenschap (GN).

Lic. E.A.J. Kissboat: 06S61 Veritatis splendor (VS).

Dr. B.J. Koet: 03D11 Exegese OT I. Pentateuch (Pn).

Dr. M. Lindeijer SJ: *16D30 Werkcollege theologie: hagiologie II* (Ha).

Dr. S.G.R. Marcantognini: 08A01 Het liturgische jaar (LJ) en 05D15 Sacramententheologie IV. Eucharistie (Euch).

Lic. A. Moreno Quirós: 00H01-2 Latijn I-II (Lat), 00H03 Grieks I (Gr) en 00H30 Algemene geschiedenis.

Dr. G.J. Paimpillil: 05E16 Sacramententheologie II. Biecht en ziekenzalving (BZ).

A. Rodríguez Luque: 91S10 Muziekrepertoire (MR) en 91S14 Muzikale vorming en liturgische zang I (MV).

Lic. T. Rico Martínez: 09S98 De icoon van Christus (ICh).

Lic. G. Rizzo: 06E36 Speciale moraaltheologie IV. Sociale moraal (SM).

Past. M. Sendecki: Supervisor en stagebegeleider.

Dr. L. Tabora: 91S11 Zangles (ZL).

Dr. J.M. Tercero Simón: 03A01 Persoonlijke bijbellezing (PB) en 06S64 Theologale moraal (ThM).

Drs. I. W. Tilma: Exegese.

Lic. M.F.M. Tol-Cortright: 00B01 Nieuwtestamentisch Grieks (NG), 00H01 Latijn I en II (Lat) en 00H03 Grieks I (Gr).

Dr. H. Vanheeswijck: 90B90 Godsdienstpedagogie en 11S14 Cultuurfilosofie.

Dr. J.H.P. Verburgt: 02A01 Inleiding in de filosofie (IF), 02A16 Natuurfilosofie II. Antropologie (An) en 15A30 Werkcollege filosofie: Wat is dat – Verlichting? (WcF).

Dr. J.I.M.X. Vijgen: 01A02 Geschiedenis van de antieke filosofie (AF), 01A04 Geschiedenis van de middeleeuwse filosofie (MF), 02A15 Natuurfilosofie I. Kosmologie (Ks) en 02B20 Metafysica (Met).

Dr. C.T.M. van Vliet: 04E50 Theologie van de oecumene (Oe) en 04S43 Invloedrijke theologen uit de 20ste eeuw (ITh).

Drs. J.C.J. de Wit: 07E11 Speciale pastoraaltheologie I (SP) en 07E12 Speciale pastoraaltheologie II: pastoraal gesprek (SP).

Prof. dr. mr. O.I.M. Ydema: Kunstgeschiedenis.

STAGES

Gedurende de priesteropleiding worden verschillende stages gehouden. Deze vinden plaats zowel gedurende het studiejaar als ook tijdens de zomervakantie. In de loop van de opleiding komen de volgende stageterreinen aan de orde: jeugd- en jongerenwerk, katechese geven, kennismakingen met het pastorale werk in parochies en instellingen en dergelijke.

De seminaristen van het Grootseminarie Redemptoris Mater, i.p.v. de zomerstages houden een periode van *itinerantie* gedurende twee of drie jaar (in het buitenland of in Nederland).

Voorts zal de seminariegemeenschap regelmatig kennis maken met aspecten van het kerkelijk leven en het pastorale werk.

De stages worden begeleid door een werkbegeleider ter plaatse en door een stagebegeleider/supervisor van het grootseminarie.

Van de student wordt een stageverslag verwacht. Dit stageverslag wordt voorgelegd aan de werkbegeleider op de stageplaats en door deze getekend, en ingediend bij de stage-begeleider van het grootseminarie. De inleverdatum wordt in het jaarprogramma vermeld. Het stageverslag vermeldt tenminste de volgende elementen: plaats van de stage; namen van de werkbege-leider ter plaatse en van degenen met wie werd samengewerkt; opsomming van de werkzaamheden, met vermelding van degenen voor wie ze werden verricht; bijzondere gebeurtenissen tijdens de stage; nieuwe ervaringen die zijn opgedaan, andere kijk die men op mensen en situaties heeft gekregen; de eigen sterke kanten en de vaardigheden die men nog meer moet ontwikkelen; beoordeling van de situatie waarin men heeft gewerkt; belang van deze stage binnen de eigen vorming tot priester.

Tijdens de vakanties, blokcolleges en examenperiode zijn er geen stages. Een nadere regeling van de stages vindt men in de *Stagegids* die bij het studiesecretariaat verkrijgbaar is.

WILLIBRORDAVONDEN

Het programma van de Willibrordavonden is als volgt:

17:00 – 18:00 uur	Willibrordlezing
18:15 uur	H. Eucharistie
19:15 uur	Buffet

Data:

Maandag 5 oktober 2026
Maandag 9 november 2026
Maandag 7 december 2026
Maandag 8 februari 2027
Maandag 1 maart 2027
Maandag 12 april 2027
Maandag 3 mei 2027

PROGRAMMA VOORTGEZETTE VORMING

Alle priesterkandidaten die de lange pastorale stage doen en de jonge priesters gedurende de eerste vijf jaar na hun priesterwijding, volgen een pastorale vormingsroute in Heiloo, iedere eerste maandag van de maand, van 11:00 uur tot 16:45 uur. Aan het einde van deze vormingsjaren wordt een getuigschrift verstrekt waaruit blijkt of de vormingsroute met succes is doorlopen.

Het programma van de voortgezette vorming is als volgt:

11:30 uur	Rozenkrans bidden in de Genadekapel
12:10-13:40 uur	Lezing met kleine pauze
13:45 uur	Middaggebed
13:55-14:30 uur	Lunch
14:45-15:30 uur	Informeel samenzijn
15:45-16:45 uur	Gesprek jonge priesters met de bisschop

Optioneel:

17:00 – 18:00 uur	Willibrordlezing
18:15 uur	H. Eucharistie
19:15 uur	Buffet

BACCALAUREAAT

Geschiedenis
Nadat het Grootseminarie Rolduc (sinds 1997) en het Grootseminarie Sint Willibrord (sinds 2000) al een affiliatie met de Pauselijke Lateraanse Universiteit waren aangegaan, zijn deze affiliaties nu vervangen door één gezamenlijke. Sinds 2025 is er een affiliatie met het Interdiocesaan Theologisch Instituut 'Maria Moeder van de Kerk', dat is opgericht om een wetenschappelijke vorming te bieden aan de seminaristen in de bisdommen Roermond en Haarlem-Amsterdam.

Vereisten voor het examen
Voor het baccalaureaatsexamen komen alleen die studenten in aanmerking die het curriculum behorende bij de affiliatie met de PUL in zijn geheel met voldoende resultaten hebben gevolgd. Verder dient men in het bezit te zijn van een middelbareschooldiploma dat in Nederland toegang biedt tot een universitaire studie, ofwel wat ontbreekt aan de vooropleiding binnen het seminarie zelf te hebben aangevuld. In ieder geval moet de kandidaat ofwel binnen het kader van de middelbareschoolopleiding ofwel binnen de daarvoor op het seminarie in de eerste twee jaar aangeboden cursussen voor de vakken Latijn en Grieks een voldoende hebben behaald.

Inschrijving
De toelating tot het baccalaureaatsexamen geschiedt via de directeur of de vice-directeur van het Interdiocesaan Theologisch Instituut. De betreffende studenten worden via het studiesecretariaat ingeschreven als student aan de theologische faculteit van de PUL. De titel van de eindscriptie moet uiterlijk begin september aan het begin van het laatste studiejaar definitief zijn vastgelegd en schriftelijk aan het studiesecretariaat zijn doorgegeven.

Examen
Het mondelinge examen duurt ongeveer 30 minuten en wordt afgelegd ten overstaan van een commissie van vier personen (drie docenten en de voorzitter van de commissie). Aan het begin van het examen presenteert de student in het kort zijn scriptie, die reeds door de lector en de conlector gezamenlijk is beoordeeld. Vervolgens werkt de student in een theologische synthese een stelling uit, die hij zelf kiest uit drie stellingen. Deze stellingen krijgt hij één uur voorafgaand aan het examen. Ze worden door middel van loting getrokken uit een vooraf vastgestelde lijst, in overeenstemming met de bepalingen van de Pauselijke Lateraanse Universiteit. De leden van de commissie kunnen de student ondervragen over deze stelling, evenals over de andere twee uitgelote stellingen.

SCHRIFTELIJKE WERKZAAMHEID

De schriftelijke zelfwerkzaamheden tijdens de studie zijn de volgende:

Verslag
Over stages worden verslagen geschreven.

Samenvatting of schriftelijke werkopdracht
Elke docent kan naar eigen inzicht een samenvatting of uittreksel van max. drie bladzijden als opdracht geven, waarin een artikel of werkje van geringe omvang samengevat wordt.

Referaat
De studenten volgen twee filosofische en twee theologische werkcolleges. Elke student die aan het werkcollege deelneemt, stelt een referaat op over een door de docent opgegeven thema. De docent reikt ook de werkmethode en eventueel belangrijke literatuur aan. De omvang van een referaat bedraagt 5 tot 10 pagina's.

Werkstuk
De studenten schrijven twee filosofische en twee theologische werkstukken. Het werkstuk mag voortbouwen op wat in het werkcollege aan de orde is geweest, maar het mag ook een verhandeling over een ander thema zijn of een vergelijkende studie tussen verschillende boeken/artikelen, waarbij de opvattingen van de student bij de verwerking aan de orde komen. De student dient er rekening mee te houden dat de vakgebieden waarin werkstukken worden geschreven, voldoende variatie vertonen. Daarbij is het toegestaan om één werkstuk en de eindscriptie binnen één vakgebied te schrijven. Een werkstuk moet 10 tot 20 pagina's omvatten (regelafstand 1,5).

Scriptie
Elke student schrijft in de laatste jaren van zijn theoretische studie – te beginnen in het zomersemester van het voorlaatste jaar tot uiterlijk medio mei in het laatste jaar – een scriptie over een thema dat door de docent in overleg met de student wordt bepaald. Een scriptie dient in een theologisch vakgebied te worden geschreven. De scriptie wordt door de begeleidende docent als lector gelezen. Vóór de kerstvakantie van het laatste jaar dient op het daarvoor bestemde formulier de werktitel te zijn vastgesteld. Een tweede docent wordt door de directeur of vice-directeur van het instituut, na ruggenspraak met de begeleider, aangeduid als conlector. Deze lectoren bepalen in onderling overleg de waardering die aan de scriptie wordt toegekend. De scriptie dient ongeveer 40 pagina's bevatten (bij een VPO-student dienen dit er minimaal 20 te zijn), waarbij regelafstand 1,5 wordt gehanteerd. Als de scriptie is afgerond dient ze digitaal en op papier te worden ingeleverd bij het studiesecretariaat. Verder dient er een samenvatting van de

scriptie in enkele alinea's aangeleverd te worden in het Engels of het Italiaans. Deze samenvatting dient digitaal bij het studiesecretariaat te worden aangeleverd.

*Met betrekking tot het **werkstuk** en de **eindscriptie** geldt het volgende:*

De titel van het *werkstuk* en de *eindscriptie* dienen op voorhand schriftelijk te worden vastgelegd d.m.v. het daarvoor bestemde formulier. Het referaat van een *werkcollege*, een *werkstuk* en de *eindscriptie* dienen in correct Nederlands te worden geschreven.
Tijdens het schrijven van werkstuk of scriptie blijft de student in nauw overleg met de begeleider.

Vakgebieden
De vakgebieden, waarbinnen de schriftelijke werkzaamheden moeten variëren, zijn de volgende:

Vakgroep I:	Historische filosofie
Vakgroep II:	Systematische filosofie
Vakgroep III:	H. Schrift
Vakgroep IV:	Fundamentele theologie en dogmatiek
Vakgroep V:	Dogmatiek
Vakgroep VI:	Moraaltheologie en spiritualiteit
Vakgroep VII:	Pastoraal
Vakgroep VIII:	Liturgie
Vakgroep IX:	Kerkgeschiedenis, patrologie en archeologie
Vakgroep X:	Kerkelijk recht
Vakgroep XI:	Hulpwetenschappen

Formele vereisten
De eindredactie van de tekst dient aan de volgende vereisten te voldoen:
Formaat A4 (21 x 29,7 cm.), enkelzijdig bedrukt. Regelafstand 1,5 in de lopende tekst, 1 in de voetnoten. Marges 3 cm (in deze marge wordt ook het paginanummer geplaatst, eventueel kan men ook een 'koptekst' gebruiken).
Lettertype "Times New Roman" of een lettertype dat vergelijkbaar is. In de lopende tekst wordt grootte 12 gebruikt, in de voetnoten grootte 10.

Opbouw
1. Kaft
2. Titelblad
3. Inhoudsopgave
4. Gebruikte afkortingen en de *sigla* van veelvuldig gebruikte werken (dit element kan ook achterwege blijven)
5. Corpus met voetnoten (geen eindnoten)
6. Conclusie(s)
7. Bibliografie

1. Kaft
Op de kaft worden de wezenlijke elementen van het ‘titelblad’ (zie nr. 2) genoemd. Men kan deze zelf kiezen. Bijvoorbeeld:
de titel van het werk, de naam van de docent, de naam van de student, de tekst “Interdiocesaan Theologisch Instituut ‘Maria Moeder van de Kerk’” of anderszins.
Een afbeelding op de kaft is toegestaan, maar men dient hierbij te letten op het wetenschappelijk karakter van het werk.

2. Titelblad
Op het titelblad dient het volgende te worden vermeld:
de titel en omschrijving van het werk,
de naam van de lector (= docent)
de naam van de conlector (indien het de eindscriptie betreft)
de naam van de student,
het studiejaar,
de datum van afronding en
de tekst “Interdiocesaan Theologisch Instituut ‘Maria Moeder van de Kerk’”.

Een scriptie binnen vakgebied:
V. Dogmatiek-Eschatologie,
met als thema:
De leer van de onvergankelijkheid
van de redelijke schepselen.
Ter behaling van de graad van het baccalaureaat
(of, indien van toepassing, “Ter afsluiting van studiejaar VI”)

Interdiocesaan Theologisch Instituut
“Maria Moeder van de Kerk”
Juni 2025
Lector: Prof. dr. S. Meterschaar SS.CC
Conlector: Dr. A.F. Buijtenen
Student: Peter van Baselen

3. Inhoudsopgave
Deze moet overzichtelijk zijn. In één blik dient de lezer een overzicht te krijgen van de behandelde onderwerpen en waar deze te vinden zijn.

4. Sigla / Afkortingen
Wanneer bepaalde werken veelvuldig voorkomen, dan kan het nuttig of noodzakelijk zijn deze af te korten en vooraf apart te vermelden. Bij het kiezen van bepaalde afkortingen dient men erop te letten dat ze zoveel mogelijk overeenkomen met de gangbare wetenschappelijke afkortingen. Bijvoorbeeld: *STh.* voor *Summa Theologiae*; *CIC* voor *Codex Iuris Canonici*; of *CKK* voor *Catechismus van de Katholieke Kerk*. Een goede gids voor het vinden van afkortingen van wetenschappelijke werken is *Lexikon für Theologie und Kirche. Abkürzungsverzeichnis*, dat als bijlage bij het genoemde Lexikon (LThK) verschenen is.

5. Corpus en voetnoten
De lopende tekst wordt ingedeeld in hoofdstukken en paragrafen, waarbij het uitgangspunt altijd moet zijn dat kopjes en subkopjes de leesbaarheid vergroten. Er bestaan verschillende systemen om de tekst in te delen, en de keuze voor het ene of het andere systeem hangt van verschillende factoren af. Dit kan het beste met de begeleider besproken worden.

De meest voorkomende systemen van indeling zijn de volgende:

opeenvolgende cijfers

1.
1.1. Let er bij dit systeem op dat het aantal cijfers niet te groot wordt:
1.1.1. meer dan vier niveaus wordt vaak als storend ervaren bij het lezen.
1.1.1.1.

cijfers en letters

III.
1. Let er bij dit systeem op dat de doorvoering
a. consequent blijft.
α.
β.

5.1. Doelstelling
Aan het begin van het werk zal duidelijk een *doelstelling* van het werk naar voren moeten komen. Hierbij wordt in een of twee regels weergegeven wat men in het nu volgende werk duidelijk wil maken of wil bereiken. Eventueel kan de doelstelling door middel van een kader van de rest van de tekst worden afgebakend.

5.2. Citaten in de lopende tekst
Citaten kunnen in de voetnoten worden opgenomen, maar ook in de lopende tekst. Hierbij wordt over het algemeen – behalve wanneer het enkele specifieke woorden betreft – altijd de Nederlandse taal gebruikt (dus eventueel vertalingen).

Wanneer citaten meerdere regels in de lopende tekst beslaan, worden ze als volgt opgenomen: regelafstand 1, lettergrootte 10 punts, links en rechts 1 cm inspringen.

5.3. Voetnoten
Voetnoten (lettergrootte 10) bevatten vooral bibliografische gegevens van citaten die in de lopende tekst worden aangehaald of genoemd. In de lopende tekst wordt het voetnootnummer met “superscript” weergegeven.

De *eerste verwijzing* naar een werk kan worden voorafgegaan door “cf.” of “cfr.” (maar deze aanduiding kan ook achterwege blijven), vervolgens de initialen van de auteur, de achternaam in klein-kapitalen, de titel *cursief*, daarna de plaats en de naam van de uitgever, tenslotte het jaartal. Bij tijdschriften vermeldt men de auteur, de titel, de jaargang en tussen haakjes het jaartal; vervolgens de pagina waarnaar verwezen wordt:

J. RATZINGER, *Jesus von Nazareth. Erster Teil: Von der Taufe im Jordan bis zur Verklärung*, Herder, Freiburg 2007, 23.

De *verdere verwijzingen* naar hetzelfde werk bevatten alleen nog de naam van de auteur en de titel (die eventueel zelfs ingekort kan worden):

J. RATZINGER, *Jesus von Nazareth*, 45.

Als verwijzingen naar hetzelfde werk direct op elkaar volgen, dan gebruikt men “*op.cit.*” (*opus citatum*) en het paginanummer:

Op.cit., 177.

Als de citaten niet alleen naar het ervoor genoemde werk, maar ook naar dezelfde pagina verwijzen, dan gebruikt men “*ibidem*”, zonder verdere aanduiding:

Ibidem.

Bij een niet-letterlijke verwijzing gebruikt men “vgl.”

Een verder doel van voetnoten is om details die niet direct ter zake doen of die storen in de lopende tekst, uit te werken.

In wetenschappelijke werken wordt bij het citeren van de auteurs titulatuur achterwege gelaten. *Bijvoorbeeld wel:* A. VAN DAM; *maar niet*: Prof. A. VAN DAM SCJ.

Aanduidingen van religieuze ordes en congregaties kunnen vanzelfsprekend wél worden genoemd, wanneer dit wetenschappelijk relevant is.

6. Conclusie

In de conclusie komen de resultaten van het onderzoek aan de orde. Behalve een korte samenvatting, dient de conclusie vooral weer te geven op welke manier de doelstelling is gerealiseerd.

7. Bibliografie

In de bibliografie kan men bij een grotere omvang (bijvoorbeeld bij de eindscriptie) een onderverdeling maken tussen primaire literatuur (bronnen) en secundaire literatuur. Vanzelfsprekend is de bibliografie alfabetisch gerangschikt naar achternaam.
De hoofdnaam (meestal de achternaam) wordt in klein-kapitalen weergegeven, de titel *cursief*, daarna de plaats en de naam van de uitgever, tenslotte het jaartal. Bij tijdschriften vermeldt men de auteur, de titel, de jaargang en tussen haakjes het jaartal; vervolgens de pagina's waar het gehele artikel is te vinden.

Meestal zal zich een van de volgende situaties voordoen:

(gewoon boek)
FRIGATO, S., *Leven in Christus en moreel handelen. Inleiding in de fundamentele moraaltheologie*, Damon, Budel 2002.

(boek zonder auteur)
Catechismus van de Katholieke Kerk, Gooi & Sticht, Kampen 2008.

(artikel in een boek)
SCHMITZ, J., "Spiele und Umzüge im christlichen Brauchtum", in: W. MEURER (red.), *Volk Gottes auf dem Weg. Bewegungselemente im Gottesdienst*, Matthias-Grünewald-Verlag, Mainz 1989, 138-142.

(artikel in een tijdschrift)
PINCKAERS, S., "La structure de l'acte humain", in: *Revue Thomiste* 55(1955), 393-412.